

RAPORT Z WIZYTACJI (ocena programowa)

dokonanej w dniach 19 – 20 stycznia 2014 r. na kierunku *zarządzanie* prowadzonym w ramach obszaru nauk społecznych realizowanych na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim na Wydziale Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza.

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: prof. dr hab. Marek Lisiński – członek PKA

członkowie:

- prof. dr hab. Tadeusz Kufel - członek PKA
- prof. dr hab. Jerzy Węclawski – członek PKA
- mgr Hanna Chrobak-Marszał – ekspert PKA – ekspert formalno-prawny
- Milena Tarasiuk – ekspert PKA – przedstawiciel Parlamentu Studenckiego RP

Krótką informacją o wizytacji

Wizytacja na Wydziale Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza na kierunku *zarządzanie* odbyła się z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2013/2014. Wizytacja tego kierunku studiów odbyła się po raz trzeci.

Pierwsza ocena jakości kształcenia na tym kierunku studiów odbyła się w roku 2003 i zakończyła wydaniem oceny pozytywnej na studiach pierwszego stopnia oraz oceny negatywnej na studiach drugiego stopnia (Uchwała Nr 88/2003 Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 27 lutego 2003 r. oraz Uchwała Nr 8/8/2003 z dnia 24 kwietnia 2003 r.). Uprawnienia do prowadzenia studiów drugiego stopnia na ocenianym kierunku studiów Wydział otrzymał ponownie na mocy decyzji Ministra Edukacji Narodowej i Sportu nr DSW-2-AS/4002/118a/2004 z dnia 1 czerwca 2004 r. (pozytywna opinia Prezydium PKA z dnia 13 maja 2004 r. w tej sprawie – Uchwała Nr 33/2004).

Kolejna ocena tego kierunku, która odbyła się w roku 2008, zakończyła się wydaniem oceny pozytywnej (Uchwała Nr 525/2008 Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 4 września 2008 r.).

Obecna wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą oceny Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Wizytacja ta została poprzedzona zapoznaniem się Zespołu Oceniającego z raportem samooceny przedłożonym przez Uczelnię. Natomiast raport Zespołu Oceniającego został opracowany na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, hospitacji zajęć dydaktycznych, analizy losowo wybranych prac dyplomowych oraz zaliczeniowych, wizytacji bazy naukowo-dydaktycznej, a także spotkań i rozmów przeprowadzonych z Władzami Uczelni i Wydziału, pracownikami oraz studentami ocenianego kierunku.

Załącznik nr 1 Podstawy prawne oceny jakości kształcenia

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji

Kryterium 1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku sformułowana przez jednostkę.

1.1)

Kierunek *zarządzanie* jest jednym z 6 kierunków prowadzonych na Wydziale Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza. Kształcenie na tym kierunku prowadzone jest od roku 1993.

Procedura związana z utworzeniem kierunku *zarządzanie* pojawiła się na początku roku 1992. Rada Wydziału przedstawiła – zgodnie z przepisami ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz Statutu Uczelni – wniosek do Senatu Uczelni w sprawie utworzenia studiów na ocenianym kierunku studiów. Senat utworzył Uchwałą z dnia 26 listopada 1992 r. na Wydziale Budowy Maszyn i Lotnictwa studia na kierunku *zarządzanie i marketing* realizowane w formie stacjonarnej i niestacjonarnej. W wyniku zmian w strukturze organizacyjnej Uczelni w wyniku, której w roku 1993 został utworzony Wydział Zarządzania, oceniany kierunek studiów był realizowany na nowo utworzonym wydziale. Usytuowanie w/w kierunku na tym Wydziale było uzasadnione również posiadaniem odpowiedniej kadry naukowo-dydaktycznej.

W czasie wizytacji przedstawiono protokoły z posiedzeń Rady Wydziału oraz Senatu wraz z listami obecności w powyższej sprawie. W posiedzeniach tych organów brali udział tylko interesariusze wewnętrzni.

Procedury związane z utworzeniem kierunku zostały zachowane, tj. odbywały się zgodnie z zapisami w Statucie, po pozytywnym zaopiniowaniu dokumentów przez Senat.

Strategia Politechniki Rzeszowskiej została zatwierdzona Uchwałą Senatu nr 44/2009 z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Politechniki Rzeszowskiej na lata 2010-2020. W dokumencie tym zatwierdzona została jednocześnie misja Uczelni.

W czasie wizytacji przedstawiono protokoły z posiedzeń Senatu wraz z listami obecności w powyższej sprawie.

Władze Wydziału nie przedstawiły jednolitego tekstu Strategii Rozwoju Politechniki Rzeszowskiej.

Członkom zespołu wizytującego PKA udostępniono dwa dokumenty. Są to: „Strategia rozwoju Politechniki Rzeszowskiej im. Ignacego Łukasiewicza na lata 2010 – 2020” oraz „Perspektywy rozwoju politechniki rzeszowskiej w latach 2011 – 2012” autorstwa Prorektora ds. rozwoju Politechniki Rzeszowskiej. Nie mają one jednak charakteru oficjalnych dokumentów określających priorytety rozwoju Politechniki. Są wewnętrznymi opracowaniami Władz Szkoły o charakterze informacyjno-promocyjnym.

Treść raportu samooceny w zakresie scharakteryzowanej tam koncepcji kształcenia, a także przygotowana i udostępniona w trakcie oceny jakości kształcenia informacja dotycząca usytuowania i roli kierunku *zarządzanie* na Wydziale Zarządzania opisują jego tożsamość. Nie można jednak dokonać jej oceny brak jest, bowiem obiektu odniesienia. W ocenia jakości kształcenia jest nim misja i strategia Szkoły.

Biorąc pod uwagę powyższe nie jest, możliwa analiza i ocena koncepcji kształcenia na kierunku *zarządzanie* w kontekście jej zgodności misją i strategią Uczelni.

Reasumując ocena koncepcji kształcenia na kierunku *zarządzanie* w kontekście treści misji i strategii Uczelni nie jest możliwa.

Na Wydziale opracowano misję i strategię przyjęte Uchwałą RW nr 18/2009 z dnia 8 kwietnia 2009 r. w sprawie zatwierdzenia misji i kierunków działań strategicznych. Uchwała ta obejmuje misję Wydziału oraz jej strategię na lata 2010 – 2013.

W czasie wizytacji przedstawiono protokoły z posiedzeń Rady Wydziału wraz z listami obecności, także z posiedzenia, na którym przyjęto Uchwałę nr 18/2009 z dnia 8 kwietnia 2009 r.

Misja i strategia Uczelni i Wydziału zostały zatwierdzone w roku 2009 r., a zatem już po decyzji w sprawie utworzenia kierunku *zarządzanie*. Utworzenie tego kierunku nie znajduje się, więc ani w misji ani w strategii Uczelni i Wydziału.

W związku z zakończeniem obowiązywania strategii Wydziału (obowiązywała do końca roku 2013), Rada Wydziału Uchwałę nr 1/2014 z dnia 15 stycznia 2014 roku, w sprawie zmiany misji i strategii Wydziału Zarządzania dokonała jej nowelizacji. Zmiana ta objęła wyłącznie preambułę misji, wskazując cztery wartości – etos, kreatywność, odpowiedzialność i nowoczesność za podstawowe wyznaczniki i przesłanki jej funkcjonowania.

Oceniając ten dokument i jego treść można stwierdzić, że Wydział Zarządzania nie posiada strategii rozwoju.

Takie stwierdzenia potwierdzają dokumenty przedłożone przez Władze Wydziału. Zespołowi wizytującemu udostępniono pisma Dziekana Wydziału z dnia 6 listopada adresowane do pełnomocników - ds. Zarządzania Jakością, Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia, Krajowych Ram Kwalifikacji oraz Projektów Rozwojowych i Komercjalizacji Badań w sprawie podjęcia prac nad przygotowaniem Strategii Wydziału Zarządzania na lata 2014 – 2020.

Równocześnie przekazano zespołowi Protokół z posiedzenia Kolegium Dziekana w rozszerzonym składzie z dnia 17 stycznia 2013 r, na którym omawiano kwestie dotyczące założeń i realizacji harmonogramu prac nad Strategią Wydziału. Przedmiotem szczegółowej analizy były takie zagadnienia jak analiza otoczenia zewnętrznego Wydziału oraz jego potencjału.

Zespół zapoznał się również ze szczegółowym harmonogramem prac nad strategią. Z jego analizy wynika, że strategia Wydziału, rozpisana na szereg działań szczegółowych, ma być przygotowana na dzień 14.10.2014 roku.

Podobnie jak to stwierdziliśmy wyżej raport samooceny oraz informacja dotycząca usytuowania i roli kierunku *zarządzanie* na Wydziale Zarządzania zawierają opis koncepcji kształcenia. Ich ocena w kontekście misji i strategii Wydziału nie jest możliwa, z powodów wskazanych wyżej.

Ocena koncepcji kształcenia na kierunku *zarządzanie* w kontekście treści misji i strategii Wydziału Zarządzania nie jest możliwa.

W raporcie samooceny brak jednoznacznych informacji dotyczących opisu różnorodności czy innowacyjności oferty kształcenia czy możliwości jej elastycznego kształtowania. Z analizy struktury programu i procesu kształcenia a także informacji opisujących koncepcję kształcenia na kierunku *zarządzanie* wynika, że oferta kształcenia jest stale aktualizowana i to w stosunku do całego kierunku, ale także specjalności oraz treści kształcenia. Zapewnia to możliwość uzyskania przez studentów unikatowych kwalifikacji, dających gwarancję sukcesu na współczesnym rynku pracy.

Politechnika, mając na uwadze swój potencjał naukowy, dydaktyczny i organizacyjny, jest gotowa, w przypadku zainteresowania studentów wyborem określonych specjalności, dostosować program kształcenia do ich oczekiwań. Potwierdza to elastyczność kształcenia.

Oceniając ofertę kształcenia na kierunku *zarządzanie*, należy stwierdzić, że nie charakteryzuje się ona dużą innowacyjnością czy różnorodnością. To ma również konsekwencje dla elastyczności kształcenia, którą jednak można ocenić zdecydowanie wyżej.

Ocena tego kryterium oceny jakości kształcenia nie wypada zadowalająco.

1.2).

Koncepcja kształcenia na kierunku *zarządzanie* powstała na skutek dyskusji, która objęła zarówno interesariuszy wewnętrznych jak i zewnętrznych.

Studenci jako interesariusze wewnętrzni biorą formalny udział w procesie ustalania koncepcji kształcenia, poprzez każdorazowe opiniowanie planów studiów i programów kształcenia, co potwierdzono na podstawie analizy dokumentów przedłożonych podczas wizytacji. Należy, zatem uznać, że wymóg opiniowania planów studiów i programów kształcenia wynikający z art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 572 z późn. zm.) jest spełniony.

Ponadto przedstawiciele samorządu studenckiego jako członkowie Wydziałowej Komisji ds. Zapewniania Jakości Kształcenia, opiniują wszelkie zmiany w przedmiotach i efektach kształcenia.

W czasie wizytacji przedstawiono protokoły z posiedzeń Senatu oraz Rady Wydziału wraz z listami obecności w powyższych sprawach. Potwierdzają one podane powyżej stwierdzenia.

Studenci mają również możliwość merytorycznego wypowiedzenia się o koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku. Organizowane są cykliczne spotkania dziekanów ze starostami poszczególnych roczników studiów (protokoły wraz z listami obecności do udostępniono do wglądu), które odbywają się przynajmniej raz w semestrze. Obejmują one problematykę planów studiów, planów specjalności, kształcenia w zakresie języków obcych, zasad odbywania praktyk studenckich i weryfikacji efektów kształcenia uzyskiwanych podczas praktyki, a także zasad finansowania działalności kół naukowych, przygotowania publikacji naukowych, zasad przyznawania pomocy materialnej, możliwości odbywania stażu w Katedrach na Wydziale.

Udział studentów w procesie ustalania koncepcji kształcenia opiera się również na kontaktach nieformalnych. Opinie studentów na temat możliwości modyfikacji procesu kształcenia pozyskiwane są także w ramach dyskusji w trakcie zajęć czy wymiany poglądów z prowadzącymi zajęcia dydaktyczne. Zdaniem studentów, ich opinie są brane pod uwagę.

Drugim źródłem informacji o koncepcji kształcenia są opinie pracowników, jako interesariuszy wewnętrznych. Pracownicy brali udział w procesie kształtowania koncepcji kształcenia współuczestnicząc, między innymi, w organizowanych spotkaniach władz Wydziału ze wszystkimi pracownikami, które odbywają przynajmniej raz w roku akademickim. Ich przedmiotem jest przedstawienie przez Dziekana sprawozdania z działalności dydaktycznej oraz naukowo-badawczej, w tym ocena realizacji efektów kształcenia i zasad ich weryfikacji, efektywności procedury antyplagiatowej, zgodności tematów prac dyplomowych z kierunkiem studiów, polityka kadrowa, rozwój naukowy, zgodność badań naukowych z realizowanymi kierunkami studiów. Innym sposobem pozyskiwania informacji na temat koncepcji kształcenia są spotkania kolegium dziekańskiego z pracownikami Katedr/Zakładów Wydziału. Mają one na celu dokonanie oceny kształcenia w ramach specjalności realizowanych na poszczególnych kierunkach studiów. Władze Wydziału spotykają się także i to cyklicznie z pracownikami Studium Języków Obcych oraz pracownikami administracyjnymi.

W procesie modyfikowania koncepcji kształcenia brali również udział interesariusze zewnętrzni. Władze Wydziału wskazują na ich trzy grupy interesariuszy, dwie instytucjonalnie skupione wokół Podkarpackiego Klubu Biznesu i Rady Biznesu oraz jedna koncentrująca pozostałych pracodawców.

Wydział Zarządzania szereg razy zwracał się do Podkarpackiego Klubu Biznesu (PKB) z prośbą o merytoryczne wsparcie przy aktualizacji planów studiów. PKB pozytywnie zaopiniował modyfikację programu studiów na kierunku *zarządzanie*. Członkowie zespołu PKB dokonali odpowiednich konsultacji programu studiów z przedstawicielami środowiska pracodawców oraz z indywidualnymi przedsiębiorcami. Dodatkowo członkowie poszerzonego kolegium dziekańskiego odbyli szereg spotkań z przedstawicielami świata biznesu w celu aktualizowania specjalności.

Kolejną inicjatywą doskonalenia koncepcji kształcenia na kierunku *zarządzanie* jest Rada Biznesu przy Wydziale Zarządzania. Kolegium to powołane zostało w 2012 r. Rada zrzesza liderów biznesu działających głównie w regionie podkarpackim. Podstawowym celem Rady Biznesu jest stworzenie platformy doradczej w zakresie tworzenia wysokiej jakości dorobku naukowego, unowocześniania procesów dydaktycznych, uaktywnienia kontaktów biznesowych oraz inicjowania działalności promocyjno-marketingowej. Rada Biznesu ma za zadanie usprawnianie wymiany doświadczeń pomiędzy teoretykami i praktykami zarządzania. Współpraca pomiędzy Wydziałem Zarządzania i Radą Biznesu tworzy podstawy lepszego kształcenia ekonomicznego, ukierunkowanego na aktualne zapotrzebowanie pracodawców. Przedstawiciel Rady Biznesu jest stałym członkiem Wydziałowej Komisji ds. Zapewniania Jakości Kształcenia.

W celu doskonalenia koncepcji kształcenia odbywają się również spotkania pracodawców z przedstawicielami kierownictwa wydziału oraz poszczególnymi pracownikami Wydziału. Przedmiotem dyskusji oraz opinii jest aktualizacja i dostosowanie specjalności realizowanych na kierunku *zarządzanie* do potrzeb rynku, program i efekty kształcenia z języków obcych, realizacja zakładanych efektów kształcenia na kierunku, możliwość realizowania efektów kształcenia w obszarze umiejętności w ramach praktyk i staży.

Władze Wydziału przedstawiły dokumenty potwierdzające konsultowanie koncepcji kształcenia przez interesariuszy zewnętrznych.

Oceniając podejmowane na kierunku *zarządzanie* działania zmierzające do ustalenia koncepcji kształcenia, w tym celów i efektów kształcenia, oraz w procesie jej dostosowywania do zmieniających się potrzeb zewnętrznych i uwarunkowań wewnętrznych należy stwierdzić, że choć były prowadzone nie miały one powszechnego i systemowego charakteru. Troską władz Wydziału powinno być, i to w nieodległej przyszłości, sformalizowanie tych działań i nadanie im cech kompleksowości.

Oceniając to kryterium należy stwierdzić, że Wydział Zarządzania prowadzi sformalizowane, ale niesystematyczne działania dotyczące udziału interesariuszy zewnętrznych w tworzeniu koncepcji kształcenia. Ich udział w określaniu celów i efektów kształcenia oraz perspektyw rozwoju kierunku uznać należy za znaczący. Wykorzystanie interesariuszy wewnętrznych, zwłaszcza studentów, co stwierdzono powyżej, ocenić można jako w pełni. Kadra akademicka uczestniczy w budowaniu programowej koncepcji kształcenia, specjalności kształcenia zarówno przy inicjowaniu nowych rozwiązań jak i opiniowaniu poprzez Radę Wydziału corocznych przeglądów programowych.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego: *znacząco*

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1.1) Władze Wydziału nie przedstawiły jednolitego tekstu Strategii Rozwoju Politechniki Rzeszowskiej. Biorąc pod uwagę powyższe nie jest, możliwa analiza i ocena koncepcji kształcenia na kierunku *zarządzanie* w kontekście jej zgodności misją i strategią Uczelni. Z analizy przedłożonej dokumentacji można stwierdzić, że Wydział Zarządzania nie posiada swej strategii rozwoju. Podjęte przez władze Wydziału działania w tym zakresie stanowią, że strategia Wydziału ma być przygotowana na dzień 14.10. 2014 roku. Z tego powodu nie jest możliwa ocena, przyjętej i realizowanej koncepcji kształcenia, w kontekście strategii Wydziału.

1.2) Wydział Zarządzania prowadzi sformalizowane, ale niesystematyczne działania dotyczące udziału interesariuszy zewnętrznych w tworzeniu koncepcji kształcenia. Ich udział w określaniu celów i efektów kształcenia oraz perspektyw rozwoju kierunku uznać należy za znaczący. Wykorzystanie interesariuszy wewnętrznych, zwłaszcza studentów, ocenić można jako w pełni. Kadra akademicka uczestniczy w budowaniu programowej koncepcji kształcenia, specjalności kształcenia zarówno przy inicjowaniu nowych rozwiązań jak i opiniowaniu poprzez Radę Wydziału corocznych przeglądów programowych.

Kryterium 2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie

2.1).

Wydział Zarządzania prowadzi studia na sześciu kierunkach. Cele kształcenia dla kierunku *zarządzanie*, zostały określone w sposób ogólny, podobnie jak dla pozostałych kierunków prowadzonych na Wydziale Zarządzania. Zostały one sformułowane w ramach koncepcji ujętej w Strategii Wydziału na lata 2012-2013. Jako cele kształcenia podaje się dążenie do przygotowania absolwentów do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym, gospodarczym i kulturalnym w wymiarze lokalnym i krajowym. Proces edukacyjny prowadzony przez Wydział zmierza także do wychowania studentów w duchu poszanowania praw człowieka, patriotyzmu, wrażliwości na losy społeczeństwa, szacunku dla państwa i obywateli, tolerancji, odpowiedzialności i rzetelności w wykonywaniu swoich obowiązków. Władze Wydziału wskazują, że koncepcja kształcenia podlega okresowej aktualizacji wynikającej z działań mających prowadzić do rozwoju kształcenia. W szczególności zmierza się do zapewnienia absolwentom kwalifikacji dających gwarancję sukcesu na zmieniającym się rynku pracy. Jako sposób realizacji celów kształcenia podano wyposażenie absolwenta w odpowiedni zasób wiedzy oraz ukształtowanie jego umiejętności i kompetencji społecznych. Znalazło to swój wyraz w odpowiednim sformułowaniu efektów kształcenia dla ocenianego kierunku studiów.

Kierunek *zarządzanie* prowadzony na Wydziale Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej realizowany jest w ramach ogólnoakademickiego profilu kształcenia. Został on przez Uczelnię przyporządkowany do obszaru nauk społecznych, dziedziny nauk ekonomicznych oraz jednej dyscypliny - nauk o zarządzaniu. Należy zwrócić uwagę, że chociaż dyscyplina nauk o zarządzaniu jest w tym przypadku słusznie głównym punktem odniesienia dla ocenianego kierunku studiów, to zasadne ze względu na realizowane treści kształcenia byłoby wskazanie jako dyscyplin dodatkowych takich, jak: ekonomia i finanse. Potwierdza to analiza specyficznych i szczegółowych efektów kształcenia dla ocenianego

kierunku kształcenia. Wynika z niej, że efekty te odpowiadają wymaganiom w dziedzinie nauk ekonomicznych, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu, ekonomia i finanse.

W toku wizytacji, po wskazaniu tej niesprawności, Władze Wydziału szybko podjęły działania doskonalące. Przesłały Zespołowi Oceniającemu Uchwałę Rady Wydziału Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej (nr 2/2014 z dnia 22 stycznia 2014) w sprawie określenia dyscypliny wiodącej i dyscyplin uzupełniających w ramach, których realizowane są efekty kształcenia na kierunku *zarządzanie*. W Uchwale tej efekty te wpisuje się do dyscypliny nauki o zarządzaniu jako dyscypliny wiodącej oraz ekonomii i finansów jako dyscyplin uzupełniających.

Jednocześnie władze Wydziału Zarządzania przesłały Uchwałę Senatu Politechniki Rzeszowskiej (nr 12/2014 z dnia 28 stycznia 2014 roku) w sprawie zmiany uchwały nr 37/2012 w sprawie określenia efektów kształcenia dla kierunków studiów pierwszego i drugiego stopnia prowadzonych na Wydziale zarządzania. Treść tej Uchwały jest identyczna z treścią Uchwały Rady Wydziału i potwierdza wpisanie kierunku *zarządzanie* do dyscypliny nauki o zarządzaniu jako dyscypliny wiodącej oraz ekonomii i finansów jako dyscyplin uzupełniających.

Dla kierunku studiów *zarządzanie* prowadzonych na poziomie studiów pierwszego stopnia przyjęto 17 efektów kierunkowych w zakresie wiedzy, 22 w zakresie umiejętności oraz 7 w zakresie kompetencji społecznych. W zakresie wiedzy i umiejętności efekty kształcenia zostały, zatem opracowane znacznie bardziej szczegółowo niż efekty dla nauk społecznych. Jedynie dla kompetencji społecznych liczba efektów kierunkowych przyjętych dla ocenianego kierunku studiów jest taka sama jak efektów obszarowych. Opracowując efekty kierunkowe Uczelnia zastosowała w każdym z zakresów, tj. wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, odniesienia do wszystkich efektów obszarowych. Należy przy tym wskazać, że dla poszczególnych efektów kierunkowych liczba odniesień jest zróżnicowana i wynosi od jednego do nawet ośmiu.

Kierunkowe efekty kształcenia dla kierunku *zarządzanie* prowadzonego na poziomie studiów drugiego stopnia obejmują 14 efektów w zakresie wiedzy, 15 w zakresie umiejętności i 7 w zakresie kompetencji społecznych. Zatem także w tym przypadku kierunkowe efekty kształcenia w zakresie wiedzy i umiejętności określone zostały przez Uczelnię bardziej szczegółowo niż to ujęto w efektach obszarowych. Dla poszczególnych efektów kierunkowych wskazano ich odniesienia do od jednego do siedmiu efektów obszarowych. Wskazano przy tym odniesienia do wszystkich efektów obszarowych w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.

Zarówno sformułowanie efektów kierunkowych, jak i wskazanie odniesień do efektów obszarowych są prawidłowe z punktu widzenia merytorycznego zakresu kształcenia na ocenianym kierunku studiów. Kierunkowe efekty kształcenia dla ocenianego kierunku studiów zostały określone zgodnie z zasadami określonymi w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2.11.2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (Dz. U. Nr. 253, poz. 1520).

Uczelnia określiła szczegółowe cele kształcenia w kartach modułów kształcenia (jako moduły kształcenia określa przy tym poszczególne przedmioty). Cele te mają charakter dość ogólnych sformułowań, składających się najczęściej z jednego zdania wskazującego na główne zamierzenie edukacyjne związane z danym przedmiotem. Niekiedy mają charakter wręcz ogólnikowy – np. Zarządzanie małymi i średnimi przedsiębiorstwami cel ma brzmienie: „kształcenie umiejętności zarządzania MŚP”. Karty modułu kształcenia zawierają także szczegółowe efekty kształcenia. Liczba tych efektów wynosi od dwóch do sześciu, bez ich podziału na efekty odnoszące się do wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Jest to, zatem w odniesieniu do niektórych przedmiotów liczba zbyt mała dla odpowiedniego

określenia zakładanych efektów kształcenia. Efekty szczegółowe zostały określone w sposób bardzo syntetyczny i w dokumentach przekazanych Zespołowi Oceniającemu PKA nie wskazano ich odniesień do efektów kierunkowych. Zatem występuje trudność w ich ocenie bez dostępu do elektronicznej postaci systemu KRK w Uczelni. Szczegółowe efekty kształcenia są w przypadku niektórych przedmiotów niepełne. Na przykład przedmioty Ochrona konkurencji i konsumentów sformułowano jedynie cztery efekty w zakresie umiejętności. Tymczasem przedmiot realizowany wyłącznie w formie wykładu, jak wynika z zamieszczonych w karcie modułu kształcenia treści programowych zawiera znaczny przekaz wiedzy. Wydaje się mało realne, aby sam wykład w wymiarze 15 godzin wykształcił wskazane umiejętności (np. umiejętność postępowania przed organami ochrony konkurencji i konsumentów). Z kolei dla przedmiotu Kontrola i audyt wewnętrzny realizowanego w formie wykładów i ćwiczeń określono cztery efekty wskazujące na nabywaną przez studentów wiedzę. Akurat w odniesieniu do tego przedmiotu ważne są i powinny być kształtowane także umiejętności i kompetencje społeczne. Wobec braku podziału szczegółowych efektów kształcenia na odnoszące się do wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych o ich ewentualnej przynależności do jednego z tych zakresów można wnioskować jedynie na podstawie indywidualnej analizy ich treści.

Należy, zatem stwierdzić, że szczegółowe efekty kształcenia nie zostały opracowane w sposób w pełni poprawny z uwagi na trzy elementy:

- brak podziału na efekty w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych;
- małą liczbę efektów szczegółowych dla niektórych przedmiotów;
- zastrzeżenia, co do prawidłowości sformułowania niektórych efektów szczegółowych.

Na podstawie powyższej analizy należy stwierdzić, że przyjęte dla ocenianego kierunku studiów cele kształcenia oraz specyficzne i szczegółowe efekty kształcenia, z podanymi powyżej zastrzeżeniami, nie są w pełni zgodne z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego oraz z koncepcją rozwoju kierunku. Nie została zapewniona odpowiednia spójność specyficznych i szczegółowych efektów kształcenia. Zakres wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych ujęty w programie kształcenia ocenianego kierunku studiów odpowiada wymogom w zakresie nauk ekonomicznych, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i dyscyplinach pokrewnych – ekonomii i finansach.

Elementem programu kształcenia na ocenianym kierunku studiów są matryce efektów kształcenia dla studiów pierwszego i drugiego stopnia. Matryce te zawierają zestawienia kierunkowych efektów kształcenia i ich odniesień do efektów obszarowych. Podają także, jakie efekty kierunkowe realizowane są w ramach poszczególnych przedmiotów. Obydwie matryce efektów kształcenia zostały opracowane z uwzględnieniem podziału na efekty odnoszące się do wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Jednocześnie, co jest godne podkreślenia, dla każdego przedmiotu ujętego w matrycy określono w ramach, jakiej formy zajęć (wykład, ćwiczenia, laboratorium) realizowany jest dany kierunkowy efekt kształcenia. Matryca efektów kształcenia została opracowana prawidłowo i w sposób przejrzysty wskazuje, jakie efekty kierunkowe realizowane są w ramach określonego przedmiotu.

Cele i szczegółowe efekty kształcenia określone zostały w kartach modułów kształcenia (sylabusach). Obejmują one wszystkie przedmioty, w tym praktyki zawodowe i seminaria dyplomowe. Analiza zawartości tych dokumentów wskazuje, że treści kształcenia ujęte w sylabusach pozwalają na realizację celów i efektów szczegółowych. W odniesieniu do większości przedmiotów nie określono jednak metod dydaktycznych stosowanych w ich ramach, a podano jedynie formy realizacji zajęć. Ta luka informacyjna ogranicza do pewnego stopnia możliwość oceny realizacji zamierzeń dydaktycznych związanych z przedmiotem. Jedynie w odniesieniu do niektórych przedmiotów i ujętych w sylabusach efektów

szczegółowych wskazano jako metody dydaktyczne: dyskusję problemową bądź dydaktyczną, realizację zleconego zadania, ćwiczenia rachunkowe, studium przypadku, projekt indywidualny bądź zespołowy, prezentację projektu, odgrywanie ról, warsztaty. Zdecydowanie dominują określenia: wykład, ćwiczenia problemowe, ćwiczenia rachunkowe, co jest zbyt ogólnym określeniem. Zdarzają się też przedmioty, np. Rachunek kosztów w przedsiębiorstwie, dla których nie podano ani formy zajęć, ani stosowanych metod dydaktycznych.

Analiza matrycy efektów kształcenia oraz kart modułów kształcenia prowadzi do stwierdzenia, że jednostka nie zapewniła na ocenianym kierunku studiów pełnej możliwości osiągnięcia ogólnych i specyficznych efektów kształcenia poprzez realizację celów i szczegółowych efektów kształcenia dla poszczególnych przedmiotów, gdyż efekty szczegółowe nie zostały właściwie określone i powiązane z efektami kierunkowymi.

Jednostka prowadząca oceniany kierunek zapewnia dostęp do informacji na temat oferty kształcenia, stosowanych procedur i obowiązujących regulaminów, planowanych efektów kształcenia poprzez USOSweb, uczelniany system KRK, znajdujące się w siedzibie uczelni tablice informacyjne i wydawane informatory. Pełny zakres informacji o programach studiów, efektach kształcenia, organizacji i procedurach studiów na kierunku *zarządzanie* zapewniany jest na stronach internetowych Wydziału. Karty modułów kształcenia zamieszczone są natomiast na stronach internetowych katedr i zakładów odpowiedzialnych za ich realizację. Odpowiednie informacje związane z programem i tokiem studiów można także uzyskać w sekretariatach jednostek organizacyjnych. Należy jednak wskazać, że dostęp do informacji na temat efektów kształcenia jest zróżnicowany dla poszczególnych grup interesariuszy, tj. pracowników uczelni oraz studentów. Ci drudzy dysponują węższym dostępem, a przy generowaniu wydruków w formie papierowej zakres informacji ulega dalszemu ograniczeniu, jak to miało miejsce w odniesieniu do Zespołu Oceniającego.

Na tej podstawie można stwierdzić, że jednostka prowadząca oceniany kierunek studiów nie zapewnia pełnego dostępu do informacji na temat przyjętych dla niego efektów kształcenia, jednakowego dla wszystkich grup interesariuszy.

Zgodnie z planem studiów dla kierunku *zarządzanie* studenci pierwszego stopnia zarówno studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych zobowiązani, są odbyć praktyki w okresie wakacji po czwartym semestrze w wymiarze 3 tygodni. Studenci za zgodą Dziekana mogą odbywać praktyki w czasie roku akademickiego, jednak odbywanie praktyki studenckiej w trakcie semestru nie jest podstawą usprawiedliwienia nieobecności na zajęciach, ani też nie zwalnia studenta z obowiązku zaliczania zajęć objętych planem studiów.

Podstawą zaliczenia praktyk programowych jest nabycie podczas ich trwania wybranych umiejętności praktycznych wskazanych w ramowym programie praktyk zgodnym z kierunkiem studiów. Praca zawodowa, staż, wolontariat w uprawnionych instytucjach lub praktyka odbyta indywidualnie przez studenta, a także samodzielnie wykonywana działalność gospodarcza mogą być potraktowane na równi z odbyciem praktyki. W celu uznania ich jako ekwiwalentu praktyki, student powinien wystąpić do Dziekana ze stosownym wnioskiem, dołączając odpowiednie zaświadczenie. Podstawą zwolnienia z obowiązku odbycia praktyki jest uzyskanie praktycznych umiejętności, jakie nabywane są w okresie praktyki. W przypadku uzasadnionych wątpliwości, co do zgodności wykonywanej pracy zawodowej z profilem kształcenia, Dziekan może odmówić zgody na jej zaliczenie na poczet praktyki, a student powinien odbyć praktykę na zasadach ogólnych.

Celem praktyk studenckich jest poznanie przez studentów specyfiki pracy na różnych stanowiskach, w różnych branżach merytorycznie związanych z kierunkiem studiów. Należy podkreślić, iż podstawowym zadaniem praktyk jest wykształcenie umiejętności praktycznego

zastosowania wiedzy teoretycznej zdobytej na studiach, a także poznanie praktycznych zagadnień związanych z pracą na stanowiskach zgodnych z wybraną specjalnością, rozwijanie umiejętności poruszania się na rynku pracy oraz nawiązanie kontaktów zawodowych.

Studenci na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA pozytywnie ocenili zakres merytoryczny praktyk, podkreślali, iż podczas odbywania praktyk mieli możliwość nabycia praktycznych umiejętności przydatnych w pracy zawodowej, a nawet sprecyzowanie preferencji zawodowych lub zebrania materiałów do pracy dyplomowej. System odbywania praktyk należy ocenić pozytywnie.

Zgodnie z informacją przekazaną przez studentów podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA, każdorazowo podczas pierwszych zajęć dydaktycznych w semestrze, prowadzący zajęcia przedstawiają informacje, jakie wymagania należy spełnić, aby uzyskać właściwą ocenę z przedmiotu. Informacje w tym zakresie znajdują się także w kartach opisu przedmiotów, dostępnych w systemie elektronicznym Wirtualna Uczelnia. Stosowany system dostępności informacji dotyczących efektów kształcenia ocenić należy pozytywnie.

2.2).

Sformułowania odnoszące się do opisów efektów kształcenia zamieszczone w macierzy efektów kształcenia i w kartach modułów kształcenia (sylabusach przedmiotów) wykazują pewne różnice. W macierzy przedmioty realizowane w ramach ocenianego kierunku studiów zostały pogrupowane w moduły kształcenia ogólnego, kształcenia podstawowego, kształcenia kierunkowego, matematyki i metod ilościowych, grupę pozostałych modułów kształcenia, kształcenia dyplomowego oraz praktyki, przedmioty specjalizacyjne i specjalnościowe, specjalności. Natomiast w kartach modułów kształcenia jako moduły określone zostały poszczególne przedmioty. Nazewnictwo takie wynika z regulacji zawartych w Regulaminie studiów Politechniki Rzeszowskiej. Oznacza to pewien brak konsekwencji w nazewnictwie i strukturze programu kształcenia, co może prowadzić do niezrozumienia podziałów i ogranicza przejrzystość opisu. Także sformułowanie szczegółowych efektów kształcenia nie pozwala na opracowanie w pełni przejrzystego systemu ich weryfikacji. Zastrzeżenie budzi wskazany już powyżej brak podziału efektów kształcenia na odnoszące się do wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych oraz brak właściwego odniesienia efektów szczegółowych do efektów kierunkowych. Stanowi to niewątpliwie czynnik utrudniający stworzenie przejrzystego systemu weryfikacji efektów kształcenia.

Studenci wiedzą, czym są efekty kształcenia oraz jakie efekty przewidziane są dla ocenianego kierunku. System weryfikacji określonych efektów kształcenia zdaniem studentów jest odpowiednio

2.3)

System weryfikacji efektów kształcenia określony jest w Regulaminie studiów przyjętym Uchwałą Nr 19/2012 Senatu Politechniki Rzeszowskiej im. Ignacego Łukasiewicza z dnia 26 kwietnia 2012 r. w sprawie uchwalenia Regulaminu studiów wyższych na Politechnice Rzeszowskiej. Regulamin ten wszedł w życie z dniem 1 października 2012 r. System weryfikacji efektów kształcenia funkcjonujący na kierunku *zarządzanie* ma charakter kompleksowy. Obejmuje on wszystkie etapy procesu kształcenia, tj. poszczególne przedmioty, semestry, lata studiów oraz całe studia.

Weryfikacja realizacji efektów kształcenia następuje przede wszystkim na poziomie poszczególnych przedmiotów wchodzących w skład programu kształcenia. Karty modułów kształcenia (przedmiotów) opracowane dla ocenianego kierunku studiów zawierają określenie

wymagań wstępnych w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych związanych z przystąpieniem studenta do realizacji danego przedmiotu. Jak już wskazywano powyżej szczegółowe efekty kształcenia dla przedmiotów nie zostały jednak podzielone na odnoszące się do wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. O tym, do którego z tych trzech zakresów odnosi się efekt można wnioskować jedynie na podstawie analizy jego treści, a nie odpowiedniego oznaczenia każdego z efektów.

Jako podstawowy okres zaliczeniowy został przyjęty zgodnie z Regulaminem studiów semestr. Przewiduje on obowiązkowy udział studentów w zajęciach dydaktycznych oraz określa formy sprawdzania poziomu osiągniętych przez studenta efektów kształcenia dla modułów (egzaminy i zaliczenia). Zaliczeniu podlegają wszystkie formy zajęć dydaktycznych. Regulamin przewiduje, że dla uzyskania pozytywnej oceny końcowej dla modułu (przedmiotu) konieczne jest osiągnięcie wszystkich zakładanych dla niego efektów kształcenia w stopniu, co najmniej dostatecznym. Warunkiem zaliczenia semestru jest zaliczenie wszystkich modułów kształcenia objętych planem studiów oraz uzyskanie wymaganej liczby punktów ECTS.

Ostatnim etapem weryfikacji efektów kształcenia jest egzamin dyplomowy. Warunkiem dopuszczenia do tego egzaminu jest uzyskanie zaliczenia wszystkich modułów kształcenia oraz uzyskanie, co najmniej dostatecznej ocen z pracy dyplomowej. Ukończenie studiów następuje po złożeniu egzaminu z wynikiem pozytywnym.

Można, zatem stwierdzić, że stosowane w Uczelni rozwiązania systemu weryfikacji efektów kształcenia obejmuje wszystkie kategorie efektów kształcenia oraz wszystkie etapy kształcenia.

Dokumentacja toku studiów związana z potwierdzeniem uzyskania przez studenta zakładanych efektów kształcenia i kwalifikacji, tj. protokoły egzaminacyjne, dyplomy oraz karty okresowych osiągnięć studenta, a także suplementy prowadzona jest prawidłowo.

Przechowywanie efektów kształcenia. W Uczelni obowiązuje wprowadzony Zarządzeniem nr 3/2008 Rektora z dnia 30 stycznia 2008 r. w sprawie wprowadzenia Instrukcji Kancelaryjnej Politechniki Rzeszowskiej, jednolitego rzeczowego wykazu akt Politechniki Rzeszowskiej oraz Instrukcji archiwalnej Politechniki Rzeszowskiej. Dokumenty te określają zasady postępowania, mające zapewnić sprawne i szybkie wykonywane czynności kancelaryjnych oraz rzeczowy wykaz akt, który określa zasady przechowywania i postępowania z aktami w toku bieżącej pracy w komórkach organizacyjnych.

Po upływie okresu przechowywania akt w dziekanatach, akta przekazywane są do archiwum uczelnianego na podstawie spisu zdawczo-odbiorczego, sporządzonego zgodnie z oznaczeniem przewidzianym w instrukcji oraz zgodnie z określonymi w niej symbolami.

Rada Wydziału – Uchwałą nr 28/2012 z dnia 13 czerwca 2012 r. wprowadziła regulamin archiwizowania dokumentacji związanej z realizacją zajęć dydaktycznych i gromadzenia dokumentacji powierzającej realizację zakładanych efektów kształcenia. Jej zasady stanowią załącznik do tej uchwały zgodnie, z którym efekty kształcenia są przechowywane u prowadzących poszczególne przedmioty nauczycieli akademickich. *Wskazane jest, aby uchwały zawierały podstawę prawną oraz informację, od kiedy obowiązują.*

Pomiar i ocena realizacji efektów kształcenia przeprowadzany jest przede wszystkim na poziomie przedmiotów ujętych w programie kształcenia. W karcie modułu kształcenia dla każdego szczegółowego efektu kształcenia podany został sposób weryfikacji jego realizacji. Jako najczęściej stosowane formy występują kolokwia, zaliczenia pisemne, egzaminy pisemne, w tym testowe. W odniesieniu do części przedmiotów i określonych dla nich efektów stosowane są także prezentacje projektu, obserwacja wykonawstwa, zaliczenia ustne,

raport pisemny. Można uznać, że formy sprawdzania realizacji efektów kształcenia są prawidłowo dobrane do poszczególnych przedmiotów i stwarzają możliwość weryfikacji przewidzianych dla nich wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Karty modułów kształcenia (sylabusy przedmiotów) określają także sposób wystawiania oceny podsumowującej. W przypadku, gdy przedmiot realizowany jest zarówno w formie wykładu, jak i ćwiczeń ocena końcowa wystawiana jest jako suma pozytywnych ocen ważonych ze sprawdzianów przewidzianych dla obydwu form bądź jako ocena końcowa z egzaminu.

Procedury związane z przygotowaniem pracy dyplomowej i odnoszące się do egzaminu dyplomowego zostały określone w Regulaminie studiów. Ocena efektów kształcenia odnoszących się do seminarium dyplomowego następuje zgodnie z kartą efektów kształcenia tego przedmiotu na podstawie oceny aktywności w ramach dyskusji prowadzonej na seminarium oraz oceny stopnia zaawansowania pracy dyplomowej. Studenci ocenianego kierunku studiów, zarówno pierwszego, jak i drugiego stopnia, mają obowiązek przygotowania pracy dyplomowej. Praca dyplomowa jest przygotowywana pod kierunkiem nauczyciela akademickiego, który posiada tytuł naukowy bądź stopień naukowy. Oceny pracy dyplomowej dokonuje promotor i recenzent wyznaczony przez dziekana. Egzamin dyplomowy składa się z dwóch części: prezentacji pracy dyplomowej i dyskusji nad nią oraz sprawdzenia poziomu wiedzy z zakresu kierunku kształcenia. Studenci mają udostępnione na stronie internetowej Wydziału 30 zagadnień (dla każdego poziomu studiów), z zakresu, których formułowane są pytania na egzaminie dyplomowym. Egzamin dyplomowy odbywa się przed komisją powoływaną przez dziekana w skład, której wchodzi przewodniczący (dziekan bądź samodzielny pracownik naukowy), promotor i recenzent. Wynik egzaminu dyplomowego jest obliczany jako średnia arytmetyczna ocen z obu części egzaminu. Ostateczny wynik ze studiów obliczany jest jako średnia ważona wyników uzyskanych z poszczególnych przedmiotów w trakcie studiów (waga 0,6), oceny z pracy dyplomowej (waga 0,3) oraz oceny z egzaminu dyplomowego (waga 0,1). Przypisanie stosunkowo wysokiej wagi do pracy dyplomowej jest zasadne i podkreśla jej duży udział w realizacji efektów kształcenia. Należy uznać, że opisane zasady odnoszące się do procesu dyplomowania są prawidłowe i pozwalają na realizację efektów kształcenia związanych z tą formą kształcenia.

Uczelnia prowadząca oceniany kierunek studiów określiła wymagania związane z realizacją efektów kształcenia w Regulaminie studiów oraz w kartach efektów kształcenia sporządzonych dla wszystkich przedmiotów (modułów). Regulamin studiów Politechniki Rzeszowskiej przewiduje obowiązek zaliczenia wszystkich modułów objętych planem studiów, określa jako formy weryfikacji efektów kształcenia egzamin i zaliczenie, określa zasady wystawiania ocen. Zaliczenie modułu jest potwierdzane w dokumentacji studenckiej. Regulamin studiów przewiduje, że kryteria zaliczenia poszczególnych zajęć oraz warunki dopuszczenia do egzaminu w przypadku modułu kończącego się egzaminem określa jego koordynator i po zatwierdzeniu przez kierownika katedry (zakładu) podaje do wiadomości studentów w pierwszych dwóch tygodniach zajęć z danego przedmiotu. W Regulaminie studiów sformułowano także ogólne zasady zaliczania nieobecności na zajęciach, rozwiązywania spraw spornych, określono zasady przeprowadzania egzaminów poprawkowych i komisyjnych, dokonywania warunkowych wpisów na następny semestr oraz powtarzania przedmiotów i semestrów. Szczegółowe sposoby weryfikacji efektów kształcenia określone są w kartach efektów kształcenia poszczególnych modułów. Formułują one także zasady wystawiania ocen cząstkowych i oceny końcowej dla danego przedmiotu. Wszystkie regulacje i zasady odnoszące się do wystawiania ocen są przejrzyste i zapewniają odpowiedni poziom standaryzacji wymagań oraz obiektywizm dokonywania ocen.

Odsiew studentów dokonywany na kierunku *zarządzanie* jest wysoki i w roku akademickim 2010/2011 wynosił 334 osoby, w roku akademickim 2011/2012 – 291 osób, a w roku 2012/2013 – 522 osoby. W tym ostatnim roku 262 osoby zostały skreślone z listy studentów z powodu nie złożenia w terminie pracy dyplomowej. Głównymi przyczynami odsiewu są według jednostki prowadzącej oceniany kierunek studiów: brak postępów w realizacji toku studiów, niepodjęcie studiów, rezygnacja ze studiów, nieprzystąpienie do sesji egzaminacyjnej, niezaliczenie powtarzanych przedmiotów, brak terminowego wnoszenia opłat, niezłożeni w terminie pracy dyplomowej, przyczyny osobiste i wypadki losowe.

Uczelnia wykorzystuje do obsługi toku studiów system informatyczny USOS. System ten stwarza możliwość kompleksowego dokumentowania przebiegu studiów z wykorzystaniem mediów elektronicznych. Informacje na temat stosowanych procedur i obowiązujących regulaminów udostępniane są za pomocą systemu USOSweb. Prowadzący zajęcia z poszczególnych przedmiotów informują dodatkowo studentów o wymaganiach odnoszących się do ich zaliczenia oraz stosowanych formach oceny aktywności i weryfikacji efektów kształcenia. Odpowiednie informacje związane z programem kształcenia i tokiem studiów studenci mogą także uzyskać w sekretariatach jednostek organizacyjnych. Na tej podstawie można stwierdzić, że jednostka prowadząca oceniany kierunek studiów zapewnia odpowiedni dostęp do informacji na temat odnoszącego się do niego systemu oceny efektów kształcenia.

Na ocenianym kierunku studiów nie są prowadzone zajęcia z zastosowaniem techniki kształcenia na odległość.

2.4)

Monitorowanie losów absolwentów stanowi element Uczelnianego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia. Jednostką organizacyjną Uczelni, która realizuje działania w tym zakresie jest Dział Informacji, Karier i Promocji. Badaniami ankietowymi obejmowani są absolwenci po 6 miesiącach oraz 3 i 5 latach od ukończenia studiów. Celem badania opinii absolwentów jest poznanie ich opinii na temat przebiegu odbytych studiów oraz możliwości, jakie stworzyły one absolwentom na rynku pracy. Dotychczas uczelnia uzyskała zgodę od 841 absolwentów na objęcie ich badaniami. Przeprowadzono badania próbne w odniesieniu do jednego z wydziałów. Na dzień wizytacji przygotowany został projekt zarządzenia Rektora w sprawie monitorowania karier zawodowych absolwentów Politechniki Rzeszowskiej, w oparciu, o które w najbliższym czasie mają być przeprowadzone badania kompleksowe na populacji wszystkich osób wyrażających zgodę w tym zakresie.

Należy również nadmienić, że na Wydziale Zarządzania funkcjonuje Klub Absolwenta, który także prowadzi badania losów absolwentów. Prowadzi także szereg przedsięwzięć podtrzymujących kontakty z absolwentami.

Na tej podstawie należy ocenić, że na Uczelni i Wydziale wprowadzono odpowiednie procedury służące do badania losów absolwentów. Część z mechanizmów służących do badań jest aktualnie na etapie wdrażania.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

1. Tematy około 40 % prac dyplomowych na ocenianym kierunku studiów nie są zgodne z kanonem kierunku, gdyż odnoszą się do finansów.
2. Na egzaminie dyplomowym zadawane jest tylko jedno pytanie weryfikujące wiedzę i umiejętności studenta z przedmiotów objętych programem kształcenia. Jest to często pytanie pokrywające się z problematyką pracy dyplomowej. Biorąc

- pod uwagę, że pozostałe dwa „pytania” na obronie to prezentacja pracy i dyskusja nad pracą, taki zakres weryfikacji efektów kształcenia jest zbyt wąski.
3. Bardzo częstym zjawiskiem jest wystawianie identycznych ocen za wszystkie elementy egzaminu dyplomowego: prezentację pracy, dyskusję nad pracą oraz odpowiedzi na pytanie. Nasuwa to wątpliwość, co do rzetelności wystawianych ocen.
 4. Wiele prac dyplomowych reprezentuje dość niski poziom merytoryczny. Cele pracy formułowane są w sposób ogólnikowy i niekiedy powtarzają wprost temat pracy. Brak jest właściwych dla kierunku studiów metod badań. W większości prac jednoznacznie dominuje pod względem ilościowym odtwórczy opis na podstawie literatury przedmiotu. Części empiryczne są dość wąskie i opierają się co najwyżej na prostych analizach statystycznych. Wnioski w takiej sytuacji są wąskie i mają niską wartość aplikacyjną.
 5. Oceny formułowane przez promotora i recenzenta często mają charakter ogólnikowy. W odniesieniu do oceny merytorycznej zawierają opis zawartości pracy, a nie jej ocenę.
 6. Występuje zjawisko jednoznacznego zawyżania ocen z prac dyplomowych, a także, a także w nieco mniejszym stopniu oceny ostatecznej ze studiów.

W ramach poprzedniej oceny kierunku *zarządzanie* przez Państwową Komisję Akredytacyjną w odniesieniu do kryterium 2 zostały sformułowane następujące zastrzeżenia i zalecenia:

- a) sylwetka absolwenta powinna być budowana w oparciu o trzy podstawowe elementy: wiedzę, umiejętności i postawy, z uwzględnieniem spójnej koncepcji kształcenia;
- b) rozszerzenie działalności dydaktycznej o przedmioty lub specjalności w języku obcym;
- c) rozważenie możliwości publikowania sylabusów w języku angielskim;
- d) rozszerzenie działalności Biura Karier o monitorowanie losów absolwentów;
- e) tematyka wielu prac dyplomowych nie była zgodna z kierunkiem studiów;
- f) wartość merytoryczna wielu prac była niska (brak właściwej metody badań, wnioskowania wyników badań a także użytych narzędzi do opracowania wyników badań).

W zakresie wskazanych kwestii Wydział Zarządzania podjął następujące działania:

Ad. a) Realizowany aktualnie program kształcenia na kierunku *zarządzanie* opiera się na efektach kształcenia określających sylwetkę absolwenta w ujęciu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, z podniesionymi powyżej zastrzeżeniami dotyczącymi braku sformułowania efektów szczegółowych w podziale na te trzy elementy składowe.

Ad. b) Uczelnia realizuje od 2010 r. Program International Classroom – Erasmus Challenge. Umożliwia on studentom Wydziału Zarządzania udział w tematycznych wykładach prowadzonych w języku angielskim. Ze względu na brak zainteresowania ze strony studentów nie uruchamiano natomiast specjalności w języku angielskim.

Ad. c) Uczelnia nie publikuje dla ocenianego kierunku studiów sylabusów w języku angielskim, co wynika z nie uruchamiania studiów w tym języku.

Ad. d) Działalność jednostki organizacyjnej równoważnej biuru karier (Dział Informacji, Karier i Promocji) podjął monitorowanie losów absolwentów.

Ad. e) Tematyka części prac dyplomowych, jak wskazano w załączniku 4, jest nadal niezgodna z ocenianym kierunkiem studiów.

Ad. f) Wartość merytoryczna wielu prac jest dość niska, przy jednoczesnym powierzchownym ocenianiu przez wielu promotorów i recenzentów strony merytorycznej prac i występowaniu zjawiska zawyżania ocen z tych prac.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

2.1) Sformułowane dla kierunku *zarządzanie* cele kształcenia oraz specyficzne efekty kształcenia są zgodne z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego oraz z koncepcją rozwoju kierunku. Sformułowanie szczegółowych efektów kształcenia nie uwzględnia jednak ich ujęcia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych oraz odniesienia do kierunkowych efektów kształcenia. W odniesieniu do wielu przedmiotów liczba szczegółowych efektów kształcenia jest zbyt mała. Nie wszystkie efekty szczegółowe są odniesione w sposób prawidłowy do efektów kierunkowych, co przekłada się na problem zachowania spójności całego systemu. Program kształcenia odpowiada wymaganiom w zakresie nauk ekonomicznych, w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i dyscyplinach pokrewnych – ekonomii i finansów.

Zaleca się w związku z tym:

- 1) określenie większej liczby szczegółowych efektów kształcenia dla poszczególnych przedmiotów oraz ich ujęcie w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych;
- 2) weryfikację prawidłowości odniesień efektów szczegółowych do efektów kierunkowych.

2.2) Sformułowanie efektów kształcenia, poza efektami szczegółowymi, oraz treści kształcenia jest prawidłowe. Uchybienia dotyczące efektów szczegółowych nie pozwalają jednak na stworzenie w pełni przejrzystego systemu ich weryfikacji.

2.3) Systemem weryfikacji efektów kształcenia obejmuje wszystkie kategorie efektów kształcenia oraz wszystkie etapy kształcenia. System ten zapewnia zmierzenie i ocenę efektów kształcenia na poszczególnych etapach procesu kształcenia i opiera się na prawidłowych procedurach i metodach, w tym odnoszących się do procesu dyplomowania. Problemem stwarza jednak brak rozpisania szczegółowych efektów kształcenia na odnoszące się do wiedzy, umiejętności i kompetencje społeczne. System weryfikacji efektów kształcenia nie jest w związku z tym w pełni przejrzysty. Informacje na jego temat są dostępne poprzez stronę internetową Uczelni.

2.4) W Uczelni opracowane zostały procedury dotyczące monitorowania losów absolwentów. Zrealizowano badania pilotażowe w tym zakresie.

Kryterium 3. Program studiów umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

3.1)

Program kształcenia realizowany na kierunku *zarządzanie* jest odpowiednio powiązany z przyjętymi przez Wydział Zarządzania celami edukacyjnymi i kierunkowymi efektami kształcenia. Matryca efektów kształcenia określa, jakie kierunkowe efekty w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych realizowane są w ramach każdego przedmiotu ujętego w planie studiów. Trudność sprawia natomiast ocena realizacji efektów szczegółowych. Efekty te zostały, co prawda sformułowane w kartach efektów kształcenia dla wszystkich przedmiotów, ale nie odniesiono ich odpowiednio do efektów kierunkowych, a także nie wprowadzono podziału efektów szczegółowych na odnoszące się do wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Powoduje to trudność w dokonaniu pełnej oceny

możliwości realizacji programu kształcenia na kierunku *zarządzanie* zgodnie z założonymi przez Wydział celami kształcenia oraz uzyskania założonej sylwetki absolwenta.

Indywidualizacja procesu kształcenia jest także możliwa dzięki udziałowi studentów w wymianie międzynarodowej w ramach programów Erasmus. Dzięki systemowi ECTS studenci mogą odbywać studia na uczelniach zagranicznych, wprowadzony program studiów, również stwarza im taką możliwość.

Studia na kierunku *zarządzanie* prowadzone są na dwóch poziomach: studiów pierwszego stopnia i studiów drugiego stopnia, w obydwu przypadkach w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych.

Studia pierwszego stopnia trwają sześć semestrów. Łączny wymiar godzin zajęć dydaktycznych wynosi na studiach stacjonarnych 2205, a na studiach niestacjonarnych w zależności od specjalności od 1445 do 1480. Programy studiów stacjonarnych i niestacjonarnych mają identyczną strukturę przedmiotową (na studiach niestacjonarnych nie ma jedynie wychowania fizycznego) i różnią się wyłącznie liczbą godzin.

W programie kształcenia na studiach pierwszego stopnia wyodrębniono 8 grup przedmiotów; ogólne, kształcenia podstawowego, kierunkowe, matematykę i metody ilościowe, język obcy i wychowanie fizyczne, praktykę i seminarium dyplomowe oraz przedmioty specjalizacyjne i przedmioty specjalnościowe. Przedmioty ogólne w wymiarze 180 godzin na studiach stacjonarnych i 112 na niestacjonarnych obejmują przede wszystkim treści kształcenia z socjologii, psychologii, ochrony własności intelektualnej, technologii informacyjnej, a także historii gospodarczej. Przedmioty kształcenia podstawowego realizowane są w wymiarze 300 godzin na studiach stacjonarnych i 250 na niestacjonarnych. Obejmują one grupę treści kształtujących podstawową wiedzę z zakresu ekonomii (mikro i makroekonomia, finanse), zarządzania (nauka o organizacji, podstawy zarządzania) oraz prawo. Przedmioty kierunkowe realizowane są w odpowiednio szerokim wymiarze godzinowym (odpowiednio 510 i 315) i uwzględniają zestaw 11 przedmiotów z zakresu zarządzania różnymi dziedzinami działalności, marketingu, finansów przedsiębiorstw oraz informatyki w zarządzaniu. Program kształcenia jest w stosunkowo dużym zakresie nasycony treściami ilościowymi, gdyż oprócz matematyki obejmuje statystykę, ekonometrię oraz prognozowanie i symulacje w łącznym wymiarze odpowiednio 165 i 132 godzin. Język obcy realizowany jest w wymiarze 120 godzin zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych. Jest to wymiar czasowy pozwalający na ukształtowanie podstawowych umiejętności językowych. Na seminarium dyplomowe przewidziano dla poszczególnych form studiów odpowiednio 60 i 30 godzin. Grupa przedmiotów specjalizacyjnych obejmuje 7 przedmiotów poszerzających treści kształcenia z różnych dyscyplin nauk ekonomicznych - zakresu zarządzania (zarządzanie innowacjami i zarządzanie rozwojem regionalnym), ekonomii (gospodarka i środowisko, polityki wspólnotowe) oraz finansów (analizę ekonomiczno-finansową, podstawy ubezpieczeń), a także przedmiot kształtujący umiejętność autoprezentacji. Przedmioty te realizowane są w łącznym wymiarze 210 godzin na studiach stacjonarnych i 131 na studiach niestacjonarnych.

Na studiach pierwszego stopnia na kierunku *zarządzanie* oferowanych jest pięć specjalności: Zarządzanie finansami, Zarządzanie działalnością gospodarczą, Nowoczesny marketing, Zarządzanie przedsiębiorstwem w warunkach globalizacji, Zarządzanie projektami, z których realizowane są w roku akademickim 2013/2014 cztery pierwsze. Poza pierwszą, pozostałe specjalności są zgodne z kierunkiem studiów *zarządzanie*. Kształcenie specjalnościowe, zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, realizowane jest w ramach relatywnie dużej liczby godzin wynoszącej odpowiednio 600 oraz od 355 do 390 w zależności od specjalności. Na każdej ze specjalności realizowanych jest od 13 do 16

przedmiotów, każdy w dużym wymiarze czasowym. Wszystkie oferowane specjalności stwarzają dobre podstawy do dobrego wyposażenia studentów w specjalistyczną wiedzę i umiejętności, zgodnie z celami przyjętymi w ramach sylwetki absolwenta.

Poprzez wybór specjalności oraz seminarium dyplomowego, studenci ocenianego kierunku mają możliwość wyboru treści kształcenia odpowiadających 32 proc. punktów ECTS, co zapewnia realizację wymogu stawianego w odpowiednich przepisach.

W karcie efektów kształcenia każdego przedmiotu do każdego szczegółowego efektu kształcenia została przyporządkowana forma zajęć, w jakiej odbywa się jego realizacja. Karta efektów kształcenia przewiduje także analogiczne przyporządkowanie metod dydaktycznych, ale dla większości przedmiotów i określonych dla nich efektów nie zostało to określone.

Plan studiów stacjonarnych pierwszego stopnia na kierunku *zarządzanie* przewiduje, że 43 proc. zajęć realizowanych jest w formie wykładów, a pozostałe w formie ćwiczeń, laboratoriów, lektoratów oraz seminariów. Na studiach niestacjonarnych wskaźnik ten wynosi 46-49 proc. w zależności od specjalności. Zdecydowana większość zajęć obejmuje zarówno wykład, jak i formę aktywną (ćwiczenia bądź laboratorium), co należy uznać za w pełni zasadne z punktu widzenia realizacji efektów w zakresie wiedzy i umiejętności. Należy wskazać, że zajęcia w formie laboratoriów odbywają się nie tylko dla Technologii informacyjnej, ale także 2-3 dalszych przedmiotów i mają łączny wymiar w zależności od specjalności na studiach stacjonarnych 165-180 godzin, a na studiach niestacjonarnych 92-97 godzin. Ogólne proporcje wykładów i form aktywnych dla całego programu kształcenia, jak i ich dobór dla poszczególnych przedmiotów są prawidłowe.

Studia drugiego stopnia trwają cztery semestry. Łączny wymiar godzin zajęć dydaktycznych wynosi na studiach stacjonarnych 1215 lub 1230 godzin w zależności od specjalności. Natomiast na studiach niestacjonarnych zajęcia obejmują łącznie 739 godzin. Programy studiów stacjonarnych i niestacjonarnych mają identyczną strukturę przedmiotową i różnią się wyłącznie liczbą godzin.

W programie kształcenia na studiach drugiego stopnia wyodrębniono 6 grup przedmiotów: kształcenia podstawowego, kierunkowe, język obcy, pracę i seminarium dyplomowe, przedmioty specjalizacyjne oraz przedmioty specjalnościowe. Przedmioty kształcenia podstawowego realizowane są w wymiarze 225 godzin na studiach stacjonarnych i 195 na niestacjonarnych. Obejmują one grupę treści poszerzających wiedzę z zakresu ekonomii (makroekonomia), zarządzania (koncepcje zarządzania), prawa (prawo cywilne) oraz statystykę matematyczną, etykę w zarządzaniu, metody badań społecznych. Przedmioty kierunkowe realizowane są w odpowiednio szerokim wymiarze godzinowym (odpowiednio 375 i 188) i zawierają zestaw 9 przedmiotów z zakresu zarządzania różnymi dziedzinami działalności, marketingu, logistyki, finansów przedsiębiorstw oraz prawa (prawo handlowe). Język obcy realizowany jest w wymiarze 60 godzin zarówno na studiach stacjonarnych i 40 na studiach niestacjonarnych. Jest to język specjalistyczny. Na seminarium dyplomowe przewidziano dla poszczególnych form studiów odpowiednio 60 i 30 godzin. Grupa przedmiotów specjalizacyjnych obejmuje 3 przedmioty poszerzające treści kształcenia z zakresu zarządzania, ekonomii oraz prawa. Przedmioty te realizowane są w łącznym wymiarze 90 godzin na studiach stacjonarnych i 52 na studiach niestacjonarnych

Na studiach drugiego stopnia na kierunku *zarządzanie* oferowanych jest pięć specjalności: Rachunkowość w zarządzaniu finansami przedsiębiorstw, Zarządzanie organizacjami publicznymi, Zarządzanie firmą, Profesjonalny menedżer, Komunikacja w biznesie. Poza pierwszą, pozostałe specjalności są zgodne z kierunkiem studiów *zarządzanie*. Kształcenie specjalnościowe, zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, realizowane jest w ramach relatywnie dużej liczby godzin wynoszącej od 375 do 390 na studiach stacjonarnych oraz 225 na studiach niestacjonarnych w zależności od specjalności. Na każdej ze specjalności realizowanych jest od 9 do 11 przedmiotów, każdy w dużym

wymiarze czasowym. Wszystkie oferowane na studiach drugiego stopnia specjalności stwarzają dobre podstawy do dobrego wyposażenia studentów w specjalistyczną wiedzę i umiejętności, zgodnie z celami przyjętymi w ramach sylwetki absolwenta. Można wskazać na dobre powiązanie specjalności z wymaganiami rynku pracy.

Poprzez wybór specjalności oraz seminarium dyplomowego, studenci ocenianego kierunku mają możliwość wyboru treści kształcenia odpowiadających 48 proc. punktów ECTS, co zapewnia realizację wymogu stawianego w odpowiednich przepisach.

Karty efektów kształcenia opracowane dla każdego przedmiotu zawierają przyporządkowanie do każdego szczegółowego efektu kształcenia formy zajęć, w jakiej odbywa się jego realizacja. Karta efektów kształcenia przewiduje także analogiczne przyporządkowanie metod dydaktycznych, ale dla większości przedmiotów i określonych dla nich efektów nie zostało to podane.

Plan studiów stacjonarnych drugiego stopnia na kierunku *zarządzanie* przewiduje, że 52-56 proc. zajęć realizowanych jest w formie wykładów, a pozostałe w formie ćwiczeń, laboratoriów, lektoratów oraz seminariów. Na studiach niestacjonarnych wskaźnik ten wynosi 48-54 proc. w zależności od specjalności. Zdecydowana większość zajęć obejmuje zarówno wykład, jak i formę aktywną (ćwiczenia bądź laboratorium), co należy uznać za w pełni zasadne z punktu widzenia realizacji efektów w zakresie wiedzy i umiejętności. Należy wskazać, że zajęcia w formie laboratoriów odbywają się tylko na jednej specjalności i to w stosunkowo wąskim zakresie (jeden przedmiot). Ogólna proporcja wykładów i form aktywnych dla całego programu kształcenia, jak i ich dobór dla poszczególnych przedmiotów są prawidłowe.

Na ocenianym kierunku studiów nie jest prowadzone kształcenie na odległość.

Na ocenianym kierunku studiów określono nakład pracy i czasu niezbędnego dla osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Kalkulacje zostały sporządzone w odniesieniu do każdej z form zajęć (wykład, ćwiczenia) oraz pozostałych elementów składowych procesu dydaktycznego (konsultacje, zaliczenie, egzamin) z podziałem na pracę przed zajęciami, w trakcie zajęć oraz po zajęciach. W Raporcie samooceny wskazano, że przy wyliczaniu liczby punktów ECTS bierze się pod uwagę godziny kontaktowe i pracę własną. Stwierdzono, że 1 punkt ECTS odpowiada średnio 25-30 godzinom pracy studenta. Kalkulacje zawarte są w kartach przedmiotów stanowiących rozwiniętą formę sylabusów. Zawierają one wszystkie niezbędne elementy procesu kształcenia.

Podstawowe regulacje związane z systemem ECTS zawarte są w Regulaminie studiów. Przewidują one, że student na studiach pierwszego stopnia musi dla ukończenia studiów uzyskać od 180 do 240 punktów ECTS, a dla ukończenia studiów drugiego stopnia od 90 do 120 punktów ECTS. Realizowane aktualnie programy kształcenia na kierunku *zarządzanie* przewidują, że na studiach pierwszego stopnia studenci uzyskują w zależności od specjalności od 180 do 182 punktów ECTS. Natomiast na studiach drugiego stopnia liczba punktów wynosi w zależności od specjalności od 119 do 120. Liczba punktów ECTS ujęta w programie studiów dla semestru nie może być mniejsza niż 30. Do wszystkich przedmiotów ujętych w programie kształcenia przypisane zostały punkty ECTS. W wyniku zdania egzaminu bądź zaliczenia przedmiotu, wraz z oceną w tradycyjnej skali stosowanej w krajowym szkolnictwie wyższym, student otrzymuje odpowiadającą jej ocenę w systemie ECTS. Student uzyskuje punkty ECTS za zaliczenie modułu kształcenia (przedmiotu) bez względu na wysokość otrzymanej oceny końcowej. Zgodnie z Regulaminem studiów rejestracja studentów na kolejne semestry jest oparta na systemie akumulacji i transferu punktów ECTS. Wydziałowy system ECTS zatwierdza Rada Wydziału.

Na powyższej podstawie można stwierdzić, że przyjęty w odniesieniu do ocenianego kierunku studiów system punktacji ECTS jest zgodny z przepisami ustalającymi podstawowe wymagania w tym zakresie.

Plany studiów na kierunku *zarządzanie* mają identyczny układ dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych. Na studiach pierwszego stopnia w pierwszych dwóch semestrach realizowane są przede wszystkim treści kształcenia ogólnego oraz podstawowego. W semestrze trzecim dominują treści kierunkowe. Od semestru czwartego wprowadzane są treści przedmiotów specjalnościowych. Program studiów przewiduje odpowiednią kolejność realizacji powiązanych ze sobą merytorycznie przedmiotów. Znajduje to swoje odzwierciedlenie w ich sylabusach określających wymagania wstępne. Nauka języka obcego rozpoczyna się od semestru trzeciego i trwa do końca studiów. Seminarium dyplomowe odbywa się w ostatnich dwóch semestrach.

Na studiach drugiego stopnia w pierwszym semestrze realizowanych jest większość przedmiotów podstawowych. Przedmioty kierunkowe ujęte są w planie pierwszego, drugiego i trzeciego semestru, z przewagą jednak drugiego. Nauka języka specjalistycznego jest rozłożona na wszystkie semestry. Zajęcia z przedmiotów specjalnościowych rozpoczynają się od drugiego semestru. Pomędzy poszczególnymi przedmiotami występuje odpowiednia sekwencja czasu ich realizacji. Seminarium dyplomowe odbywa się w dwóch ostatnich semestrach studiów.

Na tej podstawie można stwierdzić, że zarówno na studiach pierwszego, jak i drugiego stopnia sekwencja przedmiotów ujętych w planie studiów jest prawidłowa.

Studenci studiów pierwszego stopnia kierunku *zarządzanie*, zarówno studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, zobowiązani są do odbycia praktyki zawodowej w wymiarze 3 tygodni. Praktyka odbywa się po czwartym semestrze studiów, co jest rozwiązaniem prawidłowym, gdyż zgodnie z przyjętymi celami praktyki pozwala wykorzystać studentom znaczny zasób wiedzy i umiejętności zdobytych w trakcie dwóch lat studiów.

Podstawy prawne organizacji praktyk zawodowych zostały w sposób ogólny sformułowane w Regulaminie studiów a szczegółowo określone w kilku aktach wewnętrznych Uczelni, a w szczególności:

- Zarządzeniu Nr 4/2013 Rektora PRz z dnia 23 stycznia 2013 r. w sprawie zasad organizacji praktyk dla studentów Politechniki Rzeszowskiej;
- Uchwale Senatu PRz Nr 68/2012 z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie określenia warunków zwalniania studentów z obowiązku odbycia praktyki;
- Uchwale Rady Wydziału Zarządzania nr 10/2013 z dnia 11 kwietnia 2013 r. w sprawie ustalenia ramowego programu praktyk studenckich na kierunku *zarządzanie*.

Dla kierunku *zarządzanie* jako cel praktyk przyjęto poznanie przez studenta specyfiki pracy na różnych stanowiskach, w różnych branżach merytorycznie powiązanych z kierunkiem studiów, wykształcenie umiejętności praktycznego zastosowania wiedzy teoretycznej zdobytej na studiach, poznanie praktycznych zagadnień związanych z pracą na stanowiskach zgodnych z wybraną specjalnością, weryfikacja własnych możliwości na rynku pracy, nawiązanie kontaktów zawodowych. Ten obszerny zakres celów został prawidłowo dobrany dla praktyk zawodowych na ocenianym kierunku studiów.

Indywidualny program praktyki ustala jej organizator. Studenci ocenianego kierunku studiów mają możliwość samodzielnego dokonywania wyboru miejsca praktyki kierując się swoimi planami zawodowymi. Praktyki mogą być realizowane w różnych jednostkach, ale muszą w niezbędnym zakresie zapoznawać studenta z zakresem działania, systemem

zarządzania, zasadami przepływu informacji, struktury majątkowej, wewnętrznej struktury organizacyjnej, zakresu działania jednostek wewnętrznych, makro- i mikrootoczenia danej jednostki oraz jej pozycji rynkowej. Przedmiot praktyki powinien przy tym odpowiadać kierunkowi studiów i zapewniać realizację celów przyjętych dla praktyki na tym kierunku.

Na pisemny wniosek studenta Dziekan Wydziału może wyrazić zgodę na zaliczenie praktyki na podstawie wykonywanej przez niego pracy zawodowej, odbywania wolontariatu, udziału w badaniach naukowych bądź w obozie naukowym. Wymagane jest przy tym, aby te formy aktywności były zgodne tematycznie z programem praktyk oraz prowadziły do uzyskania wymaganych umiejętności praktycznych.

Na szczeblu Wydziału organizację praktyk koordynuje Pełnomocnik Dziekana ds. Praktyk Studenckich, który jest jednocześnie Wydziałowym Kierownikiem Praktyk. Odpowiada on za prawidłową organizację praktyk, przygotowanie porozumień z jednostkami przyjmującymi studentów na praktyki oraz zaliczenie praktyk na podstawie zaświadczeń z zakładów pracy i raportów sporządzanych przez studentów. Pełnomocnik przedstawia Rektorowi i Dziekanowi coroczne sprawozdania z praktyk studenckich. Ze sprawozdania za rok akademicki 2012/2013 wynika, że na studiach stacjonarnych I stopnia obowiązkiem odbycia praktyk objętych było 190 osób. Z tej liczby 151 osób odbyło praktyki a pozostałe otrzymało zgodę dziekana na ich zaliczenie na podstawie pracy zawodowej, własnej działalności gospodarczej bądź odbytego stażu. 25 osób otrzymało zaliczenie praktyki na podstawie praktyki odbytej w szkole średniej, co nie jest rozwiązaniem zasadnym, gdyż nie powinno się przenosić osiągnięć z innego poziomu kształcenia. Należy przy tym wskazać, że w Uchwale Senatu PRz Nr 68/2012 z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie określenia warunków zwalniania studentów z obowiązku odbycia praktyki nie przewidziano możliwości zwolnienia z praktyki zawodowej na takiej podstawie. Na studiach niestacjonarnych obowiązkiem praktyki objętych było 61 osób. Z tego 19 odbyło praktyki, a pozostałe zostały zwolnione przez dziekana na podstawie pracy zawodowej, własnej działalności gospodarczej, odbytego stażu. 6 osób zwolniono z praktyki na podstawie praktyki odbytej w szkole średniej.

Praktyki zawodowe na kierunku *zarządzanie* zostały włączone do programu kształcenia. Ich wymiar jest odpowiedni z punktu widzenia realizacji celów i efektów kształcenia. Terminy realizacji praktyk oraz dobór miejsc, w których się odbywają są zgodne celami i efektami kształcenia określonymi dla tych praktyk. Został stworzony odpowiedni system kontroli i zaliczania praktyk. Zastrzeżenia budzi jedynie zwalnianie z praktyki zawodowej na studiach w oparciu o praktykę odbytą w szkole średniej.

Proces kształcenia na ocenianym kierunku studiów podlega szeregu regulacjom wewnątrz uczelnianym. Podstawowe zasady organizacji studiów zostały sformułowane w Regulaminie studiów Politechniki Rzeszowskiej. Określa on w szczególności strukturę organizacyjną roku akademickiego, obowiązki informacyjne jednostek organizacyjnych uczelni i pracowników prowadzących zajęcia związane prowadzeniem studiów, prawa i obowiązki studenta związane z indywidualizacją kształcenia, podejmowaniem studiów na innych kierunkach, kwestie związane z przeniesieniem na inną uczelnię i wznowieniem studiów. Regulacje w tym zakresie odpowiadają powszechnie stosowanym w krajowym szkolnictwie wyższym i zapewniają właściwą organizację studiów.

Zajęcia na studiach stacjonarnych odbywają się od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.00 do 20.55 z różnym rozkładem czasowym dla poszczególnych lat studiów. Większość zajęć jest realizowanych w ramach bloków obejmujących 2 godziny lekcyjne. Zajęcia z przedmiotów 15-godzinnych realizowane są co dwa tygodnie, a 30-godzinne co tydzień. Na studiach niestacjonarnych zajęcia organizowane są w ramach zjazdów sobotnio-niedzielnich. Zajęcia zarówno w soboty, jak i niedziele trwają od godziny 8.30 do godziny 18.35 z przerwami 5-minutowymi. Brakuje przerwy obiadowej. Zajęcia odbywają się w

blokach obejmujących 3 godziny lekcyjne. W trakcie semestru organizowanych jest 12-13 zjazdów na studiach pierwszego stopnia oraz 10-13 zjazdów na studiach drugiego stopnia.

Zajęcia wykładowe prowadzone są dla całych roczników, których liczebność na studiach stacjonarnych wynosi od 27 do 240 osób, a na studiach niestacjonarnych od 36 do 266 osób. Liczebność grup ćwiczeniowych na studiach stacjonarnych 25-30 osoby, a grup laboratoryjnych 10-15 osób. Na studiach niestacjonarnych grupy ćwiczeniowe liczą 28-30 osób, a laboratoryjne po kilkanaście osób. Grupy seminaryjne na ocenianym kierunku studiów w odniesieniu do części zajęć związanych z metodyką pisania prac dyplomowych liczą około 20 osób, natomiast do opieki promotorskiej powoływanych jest więcej pracowników i mają oni do 12 seminarzystów.

Wydział Zarządzania nie prowadzi kształcenia w ramach ZOD.

Oceniany kierunek studiów realizowany jest w ramach ogólnoakademickiego profilu kształcenia. W związku z tym nie wyodrębniono w jego ramach modułu praktycznego.

W odniesieniu do organizacji zajęć na ocenianym kierunku studiów należy sformułować następujące zastrzeżenia:

- zbyt wczesne są godziny rozpoczynania zajęć na studiach stacjonarnych i zbyt późne ich kończenie;
- na studiach niestacjonarnych za krótkie są przerwy pomiędzy zajęciami w trakcie dnia i brak jest jednej dłuższej przerwy na spożycie posiłku;
- harmonogramy zajęć nie zawierają informacji o tym, kto je prowadzi.

W opinii studentów poszczególne formy kształcenia umożliwiają osiągnięcie określonych efektów kształcenia. Dobór treści przedmiotu, sposób przekazania w trakcie trwania danego kursu, zdaniem studentów, jest właściwy.

System ECTS wprowadzony w Politechnice Rzeszowskiej jest wykorzystywany w szczególności dla indywidualizacji kształcenia oraz wymiany międzynarodowej studentów. Student studiujący według indywidualnego planu studiów ma prawo do zmiany programu kształcenia w zakresie odpowiadającym 30 proc. ujętego w nim wymiaru punktów ECTS. Stwarza mu to możliwość realizacji części zajęć z przedmiotów ujętych w programach kształcenia na innych kierunkach studiów, a w szczególności na innych wydziałach czy uczelniach. Studenci studiujący na partnerskiej uczelni krajowej czy zagranicznej muszą wykazać się uzyskaniem wymaganej dla ustalonego i zatwierdzonego przez dziekana wykazu przedmiotów. System ECTS pozwala także na studiowanie z dopuszczalnym długiem, który nie może być większy niż 8 punktów ECTS w semestrze. Ponadto studenci mogą wykorzystać 30 darmowych punktów ECTS za zajęcia samodzielnie wybrane przez siebie.

Rozwiązania odnoszące się do systemu ECTS wskazują, że może on być stosowany w celu indywidualizacji procesu kształcenia, a także przenoszenia osiągnięć studentów związanych z podejmowaniem studiów na innym kierunku bądź w innej uczelni.

Politechnika Rzeszowska stwarza możliwości indywidualizacji studiów. Regulamin studiów pozwala studentom wybitnie uzdolnionym studiować według indywidualnego planu studiów i programu kształcenia. O podjęcie studiów w tym trybie może ubiegać się student, który zaliczył, co najmniej dwa semestry na studiach pierwszego stopnia bądź jeden semestr na studiach drugiego stopnia. Zgodę na przyznanie indywidualnego planu studiów wydaje dziekan kierując się średnią ocen z dotychczasowych studiów, postępami w nauce, zainteresowaniami, zdolnościami i dotychczasowymi osiągnięciami studenta. Dziekan wyznacza opiekuna studenta z grona nauczycieli akademickich posiadających stopień doktora habilitowanego bądź tytuł profesora. Opiekun w porozumieniu ze studentem przygotowuje indywidualny program studiów. Przyjęto, że program ten musi zapewniać realizację efektów kształcenia przewidzianych dla danego kierunku studiów. Zmiana programu kształcenia nie

może być większa niż obejmująca 30 proc. punktów ECTS. Opiekuna indywidualnych studiów oraz program kształcenia zatwierdza Rada Wydziału. Aktualnie na ocenianym kierunku studiów z indywidualnego programu kształcenia korzysta żaden student.

W odniesieniu do studentów niepełnosprawnych dopuszczono możliwość indywidualnej organizacji studiów. Ten tryb studiów pozwala na zmiany terminów i zasad zaliczania modułów (przedmiotów). Indywidualną organizację studiów ustala Dziekan. Aktualnie na ocenianym kierunku studiów z indywidualnej ich organizacji korzysta łącznie około 50 studentów.

Można stwierdzić, że na ocenianym kierunku studiów istnieje możliwość indywidualizacji kształcenia w odniesieniu do studentów wybitnie uzdolnionych oraz niepełnosprawnych.

Zgodnie z obowiązującym w Uczelni Regulaminem studiów studenci mogą się ubiegać o podjęcie studiów według indywidualnego planu studiów i programu kształcenia po zaliczeniu, co najmniej dwóch semestrów na studiach pierwszego stopnia lub po zaliczeniu, co najmniej jednego semestru na studiach drugiego stopnia. Decyzję o indywidualizacji procesu kształcenia wydaje Dziekan, biorąc pod uwagę średnią ocen z dotychczasowego toku studiów, postępy w nauce, zainteresowania, zdolności i dotychczasowe osiągnięcia. Wyznaczony przez Dziekana nauczyciel akademicki w porozumieniu ze studentem przygotowuje indywidualny program studiów, który będzie pozwalał na osiągnięcie efektów kształcenia programu kształcenia na kierunku. Studenci mogą realizować indywidualny program kształcenia lub wyznaczone moduły kształcenia na innym wydziale lub innej uczelni za zgodą właściwych dziekanów. Opiekuna ds. studiów indywidualnych oraz program studiów zatwierdza Rada Wydziału.

Inną formą indywidualizacji studiów jest przyznawanie przez Dziekana, na wniosek studenta, indywidualnej organizacji studiów, która umożliwia zmianę terminów i zasad zaliczania poszczególnych modułów kształcenia. Ta forma indywidualizacji procesu kształcenia skierowana jest w szczególności do studentów będących osobami niepełnosprawnymi. Ponadto w trakcie nauki studenci niepełnosprawni mogą liczyć na pomoc ze strony nauczycieli akademickich, którzy w sposób indywidualny mogą dostosowywać formę egzaminu, zaliczenia do formy niepełnosprawności (np. osoba niedosłyszająca zamiast egzaminu ustnego może przystąpić do egzaminu pisemnego, zaś osoba mająca problemy z pisaniem może przystąpić do egzaminu ustnego).

Studenci na Spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA potwierdzili, iż posiadają wiedzę na temat możliwości indywidualizacji procesu kształcenia, form i zasad jego przyznania.

3.2)

Ocena spójności zakładanych efektów kształcenia, treści programowych oraz form i metod dydaktycznych jest utrudniona ze względu na wskazany już powyżej brak pewnych elementów w sylabusach modułów (przedmiotów). Zespół oceniający nie mógł dokonać pełnej oceny w tym zakresie, gdyż dostarczone dokumenty papierowe nie zawierały odpowiednich informacji. W części sylabusów podano jedynie formy zajęć, a nie określono (mimo ujęcia w nich takiej rubryki) metod dydaktycznych prowadzących do osiągnięcia danego efektu kształcenia. Powoduje to pewne zakłócenie spójności całego systemu składającego się z efektów kierunkowych, ich odniesienia w matrycy efektów kształcenia do poszczególnych przedmiotów, treści programowych podanych w sylabusach oraz informacji na temat sposobu wystawiania oceny podsumowującej.

W ramach oceny kierunku *zarządzanie* przeprowadzonej w 2008 r. zostały sformułowane następujące zastrzeżenia odnoszące się do problematyki ujętej w niniejszym kryterium:

- a) cztery realizowane specjalności nie mieszczą się w obszarze kierunku *zarządzanie*;
- b) należy przyłożyć większą wagę do praktyk zawodowych, a zwłaszcza weryfikacji wiedzy zdobywanej w trakcie praktyki.

Wydział Zarządzania dokonał zmiany prowadzonych specjalności. Jednak nadal na studiach pierwszego i drugiego stopnia nie wszystkie specjalności są zgodne z kanonem kierunku *zarządzanie*. Wprowadzono także zmiany dotyczące praktyk zawodowych. Ramowe programy praktyk oraz sposób ich zaliczania pozwalają na odpowiednią weryfikację wiedzy zdobywanej w trakcie praktyki. Niezgodne z obowiązującymi w uczelni regulacjami odnoszącymi się do praktyk oraz relacjami pomiędzy poziomami kształcenia jest zaliczanie praktyk na podstawie praktyk odbytych w szkole średniej.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego: *w pełni*

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

3.1) Pełna ocena, czy program studiów na ocenianym kierunku umożliwi osiągnięcie każdego z określonych celów oraz ogólnych i szczegółowych efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta nie jest możliwa, gdyż efekty szczegółowe zawierają szereg mankamentów. Czas trwania studiów, treści kształcenia, formy zajęć dydaktycznych są właściwe. Dla części przedmiotów nie określono metod kształcenia. Sekwencja przedmiotów ujętych w planie studiów jest prawidłowa. Praktyki zawodowe zostały prawidłowo włączone do programu kształcenia a ich organizacja jest właściwa. Zastrzeżenia budzi jedynie zaliczanie praktyk zawodowych na podstawie praktyk ze szkoły średniej. System punktacji ECTS jest zgodny z przepisami ustalającymi podstawowe wymagania w tym zakresie.

3.2) Ocena spójności zakładanych efektów kształcenia, treści programowych oraz form i metod dydaktycznych jest utrudniona ze względu na brak w kartach modułów kształcenia specyfikacji efektów szczegółowych w ujęciu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych oraz braki w wielu z nich podania metod dydaktycznych.

Kryterium 4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów

4.1)

Struktura kwalifikacji 61 osób prowadzących zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów wskazuje na wykorzystanie szerokiego spektrum kadry: z dziedziny nauk ekonomicznych (52), dziedziny nauk prawnych (10), nauk społecznych (8), nauk matematycznych (3), nauk technicznych (3) oraz nauk rolniczych (4). Wszyscy zatrudnieni nauczyciele prowadzą zajęcia zgodnie ze swoimi kwalifikacjami, co umożliwi osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia na szeroko obszarowym kierunku zarządzanie.

Analiza obsady zajęć dydaktycznych z poszczególnych przedmiotów pozwala stwierdzić zgodności obszarów wiedzy, dziedzin i dyscyplin naukowych reprezentowanych przez poszczególnych nauczycieli akademickich.

Załącznik nr 5 - Nauczyciele akademicy realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe. Cz. I. Nauczyciele akademicy stanowiący minimum kadrowe. Cz. II. Pozostali nauczyciele akademicy);

4.2)

Teczki osobowe zawierają dokumenty pozwalające na ocenę, czy nauczyciel akademicki spełnia wymagania do zaliczenia do minimum kadrowego na kierunku *zarządzanie*, tj. czy posiada odpowiednie kwalifikacje naukowe (stopnie i tytuły naukowe oraz dorobek lub posiada doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią, związane z umiejętnościami wskazanymi w opisie efektów kształcenia dla ocenianego kierunku studiów – zgodnie z wymaganiami określonymi w § 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia Dz. U. z 21014, poz. 131), w jakim wymiarze realizują pensum dydaktyczne, a także czy złożył nie później niż do dnia 30 czerwca roku poprzedzającego rok akademicki oświadczenie o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego na studiach pierwszego i drugiego stopnia na kierunku *zarządzanie* w Politechnice Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza na Wydziale Zarządzania, zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 112a ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r., poz. 572, z późn. zm.). Na Wydziale Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza wszystkie oświadczenia zostały podpisane w terminie zgodnym z wymaganiami określonymi w przepisach ustawy, tj. w czerwcu 2013 r.

Zgodnie z informacjami zawartymi w tych oświadczeniach wszystkie wskazane do minimum kadrowego osoby stanowią minimum kadrowe nie więcej niż dwukrotnie, a także są zatrudnione w Uczelni na podstawie mianowania lub umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy, nie krócej niż od początku semestru studiów, a więc zgodnie z wymaganiami określonym w § 13 ust. 1 i 2 wymienionego wyżej rozporządzenia.

Analiza tej dokumentacji pozwala na stwierdzenie, iż wymagania określone w § 15 ust. 1 rozporządzenia wymienionego powyżej są spełnione, bowiem do minimum kadrowego na ocenianym kierunku studiów Uczelnia wskazała 20 osób, z tego 8 samodzielnych nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy lub stopień naukowy doktora habilitowanego, w tym 2 - tylko na studiach pierwszego stopnia oraz 12 osób ze stopniem naukowym doktora.

W teczkach osobowych znajduje się również dokumentacja związana z realizacją zwyczajowych procedur dotyczących prowadzonej w Uczelni polityki kadrowej.

Wszystkie wyżej wymienione osoby przeprowadzą osobiście na kierunku *zarządzania*, co najmniej 30 godzin zajęć dydaktycznych (samodzielni nauczyciele akademicy) oraz co najmniej 60 godzin (doktorzy), co spełnia wymagania określone w § 13 ust. 3 wymienionego wyżej rozporządzenia.

Efekty kształcenia na oceniany kierunku zostały zdefiniowane w obszarze nauk społecznych ze wskazaniem dziedziny nauki ekonomiczne i dyscypliną wiodącą nauki o zarządzaniu z dyscyplinami uzupełniającymi: ekonomia i finanse.

Wszystkie osoby zaliczone do minimum kadrowym są reprezentantami obszaru wiedzy, odpowiadającego obszarowi kształcenia, do którego przyporządkowano oceniany kierunek studiów oraz są reprezentantami dyscyplin naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia.

Do minimum kadrowego kierunku *zarządzanie* dla studiów I i II stopnia zaliczono 16 osób, w tym 5 osoby z tytułem naukowym profesora lub ze stopniem naukowym doktora habilitowanego oraz 11 osób ze stopniem naukowym doktora, co oznacza, że

nie są spełnione wymagania dotyczących minimum kadrowego dla studiów II stopnia. Dodatkowo minimum kadrowe dla studiów I stopnia uzupełniono o 3 osoby, w tym 2 osoby z tytułem naukowym profesora oraz 1 osoba ze stopniem naukowym doktora. Minimum kadrowe dla studiów I stopnia jest spełnione.

Do minimum kadrowego kierunku *zarządzanie* studiów I i II stopnia nie zaliczono 1 osoby z tytułem naukowym profesora, ponieważ jej dorobek dotyczy dyscyplin nie związanych z kierunkowymi efektami kształcenia.

Skład minimum kadrowego na kierunku *zarządzanie* prowadzonego na Wydziale Zarządzania w perspektywie długookresowej jest w miarę stabilny, bowiem 10 osób wskazanych do minimum kadrowego zatrudnionych zostało na czas nieokreślony, zaś pozostałych 10 osób – na czas określony, tj. do 27.07.2014 r. – 1 osoba, do 28.07.2014 r. – 1 osoba, do 30.09.2014 r. – 1 osoba, do 30.09.2015 r. – 2 osoby, do 30.04.2016 r. – 1 osoba, do 31.08.2016 r. – 1 osoba, do 31.03.2019 r. – 1 osoba, do 30.09.2019 r. – 1 osoba oraz do 30.06.2021 r. – 1 osoba.

Dla wszystkich osób wskazanych do minimum kadrowego Uczelnia jest podstawowym miejscem pracy. Na podstawie mianowania w Uczelni zatrudnionych jest 13 nauczycieli akademickich, zaś na podstawie umowy o pracę – 7 osób.

Warunek dotyczący stosunku liczby nauczycieli akademickich, stanowiących minimum kadrowe dla kierunku *zarządzanie*, do liczby studentów na tym kierunku jest spełniony i wynosi 1:107 (18:1931), co spełnia wymagania określone w § 17 ust. 3 cytowanego wyżej rozporządzenia.

W stosunku do roku 2008, w którym odbyła się druga ocena jakości kształcenia na kierunku *zarządzanie*, nastąpiły pewne zmiany w składzie tego minimum, bowiem aż 12 osób (5 samodzielnych nauczycieli akademickich oraz 7 doktorów), to nauczyciele akademicy, którzy tworzyli to minimum w roku 2008. Dla wszystkich wskazanych do minimum kadrowego Uczelnia jest podstawowym miejscem pracy.

Obsady zajęć dydaktycznych z poszczególnych przedmiotów jest prawidłowa zgodna z kwalifikacjami osób prowadzących te zajęcia. Część nauczycieli posiada dodatkowo przygotowanie praktyczne w szczególności z obszaru zastosowań informatycznych co podnosi walory ocenianej kadry.

Załącznik nr 6 - Informacja o hospitowanych zajęciach i ich ocena;

Ogólna ocena hospitowanych zajęć dydaktycznych jest pozytywna. Wszystkie wizytowane zajęcia odbyły się zgodnie z harmonogramem. Na zajęciach typu ćwiczeniowego za mało było jednak form aktywizujących studentów. Zajęcia wykładowe zgodna z sylabusem. Zajęcia prowadzone były w sposób merytorycznie i metodycznie prowadzony. (patrz załącznik 6).

4.3)

Istotnym elementem oceny jakości kształcenia jest prowadzenie właściwej polityki kadrowej, w tym właściwy dobór nauczycieli akademickich prowadzących kształcenie na ocenianym kierunku studiów.

Punktem wyjścia w prowadzonej polityce kadrowej na Wydziale Zarządzania są wymagania minimum kadrowego do prowadzenia kierunków studiów. Nauczyciele akademicy zaliczani do minimum kadrowego posiadają dorobek naukowy w zakresie

oferowanych kierunków i w obszarach nauki związanych z tymi kierunkami studiów. Dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe, są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia.

Celem polityki kadrowej Wydziału Zarządzania jest systematyczne podnoszenie poziomu prac naukowo-badawczych i jakości procesu dydaktycznego. Przyjęto główne kierunki działań strategicznych, które obejmują:

- rozwój kadry naukowo-dydaktycznej poprzez wspieranie działań mających na celu uzyskiwanie stopni i tytułów naukowych; aktywny udział w konferencjach, seminariach oraz w wymianie naukowej;
- rozwijanie współpracy krajowej i międzynarodowej z ośrodkami naukowymi, szkołami średnimi, przedsiębiorstwami, administracją publiczną, oraz organizacjami pozarządowymi poprzez realizację wspólnych prac badawczych i dydaktycznych oraz uczestnictwo w rozwiązywaniu problemów społecznych, gospodarczych i ekologicznych.

W analizowanym okresie 20 pracowników Wydziału uzyskało stopień naukowy doktora. Nastąpił również przyrost stopni naukowych doktora habilitowanego (2 osoby) i tytułów naukowych profesora (2 osoby), co niewątpliwie wzmocniło kadre Wydziału. Przyjęte długookresowe działania umożliwiły całkowite spełnienie wymogów minimum kadrowego w grupie pracowników samodzielnych (profesorów lub doktorów habilitowanych) na ocenianych kierunkach studiów.

Procedury związane z zatrudnianiem pracowników są prawidłowe i wynikają z realizowanej polityki kadrowej w Politechnice Rzeszowskiej opisanej w Załączniku do Raportu. Od dwóch lat Dziekan wprowadził obowiązkowe rozmowy z wszystkimi kandydatami do pracy w obecności komisji konkursowej.

Całościowa ocena pracy pracowników dydaktyczno-naukowych zatrudnionych na Wydziale była przeprowadzana do 2012 r. okresowo, (co 4 lata). Szczegółowy tryb przeprowadzania i kryteria oceny są zawarte w Statucie Politechniki Rzeszowskiej, z 2006 r. Zgodnie ze Statutem ocenę przeprowadza Komisja ds. Oceny Nauczycieli Akademickich powołana przez Radę Wydziału na wniosek Dziekana. Przewodniczącym komisji jest Dziekan lub wybrany przez Radę Wydziału nauczyciel akademicki posiadający tytuł naukowy profesora. Ocena obejmuje trzy obszary: działalność dydaktyczną, naukową i organizacyjną. Podstawą oceny nauczyciela akademickiego jest wykaz osiągnięć opracowany przez ocenianego (według obowiązującego na Uczelni formularza), pisemna opinia bezpośredniego przełożonego, wynik ankiety studenckiej i rozmowa komisji z ocenianym. Komisja przedstawia na piśmie wynik końcowy oceny ocenianemu, (któremu przysługuje prawo odwołania) i bezpośredniemu przełożonemu ocenianego. Kryteria oceny oraz tryb jej dokonywania określa załącznik nr 5 do Statutu Politechniki Rzeszowskiej.

Należy stwierdzić, że istotnym elementem wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia jest prowadzenie właściwej polityki kadrowej, w tym właściwy dobór nauczycieli akademickich prowadzących kształcenie na ocenianym kierunku studiów.

Co roku opracowywany jest plan rzeczowo – finansowy. Dziekan Wydziału odpowiedzialny jest za efektywne wykorzystanie środków finansowych oraz za utrzymanie poziomu kosztów w granicach możliwości finansowych.

Ze środków dydaktycznych pokrywane są koszty między innymi związane z wynagrodzeniami, utrzymaniem sal wykładowych i pomieszczeń, usługami wewnętrznymi (SJO, SWFiS, Oficyna Wydawnicza), naprawami i remontami.

Dbając o rozwój naukowy pracowników Dziekan przeznacza środki na stypendia doktorskie i naukowe, a także na udział w konferencjach i warsztatach o charakterze dydaktycznym. Biorąc pod uwagę dużą aktywność studentów Wydziału Zarządzania w ciągu

roku akademickiego Dziekan dofinansowuje udział studentów w konferencjach organizowanych przez inne ośrodki naukowe.

Działalność Wydziału Zarządzania w zakresie badań naukowych i prac rozwojowych jest finansowana w formie środków budżetowych. W związku z dużą aktywnością publikacyjną pracowników naukowo-dydaktycznych nastąpił znaczący wzrost wysokości dotacji. W 2010 r. Wydział Zarządzania otrzymał dotację podmiotową w wysokości 65 320 zł, w 2011 r. w wysokości 215 242 zł, natomiast w 2012 r. wynosiła 212 730 zł a w 2013 r. 368 430 zł, co oznacza kilku krotny wzrost dotacji na ten cel.

Systemu wspierania rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej, w tym zapewnienie warunków do rozwoju naukowego i umiejętności dydaktycznych (urlopy naukowe, stypendia, staże, wyjazdy konferencyjne) należy ocenić pozytywnie.

Na spotkaniu z kadra akademicką przewodniczący Zespołu przedstawił cele wizytacji oraz kryteria oceny programowej stosowanej przez Polską Komisję Akredytacyjną. Dyskusja toczyła się wokół perspektyw rozwojowych kierunku *zarządzanie*. Wskazywano cechy opisujące tożsamość kierunku. Identyfikowano podstawowe jego zagrożenia. Kadra podkreślała również silne strony tego kierunku. Uznano, że komercjalizacja badań, umiędzynarodowienie kierunku oraz rozwój naukowy pracowników stanowią kluczowe problemy warunkujące dalszy jego rozwój.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego: *znacząco*,

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

4.1) Liczba nauczycieli akademickich i ich struktura kwalifikacyjna umożliwia realizację efektów kształcenia. Kadra reprezentuje dziedzinę nauk ekonomicznych: nauki o zarządzaniu, ekonomie i finanse.

4.2) Dorobek naukowy kadry tworzącej minimum kadrowe związany jest z dyscyplinami: nauki o zarządzaniu, ekonomia i finanse, co odpowiada zakładanym efektom kształcenia. Osoby tworzące minimum kadrowe, to 5 samodzielnych pracowników nauki i 11 adiunktów, co powoduje, że minimum kadrowe dla studiów II stopnia nie jest spełnione. Brakuje 1 osoby z tytułem naukowym profesora lub ze stopniem naukowym doktora habilitowanego.

4.3) Polityka kadrowa umożliwia podnoszenie kwalifikacji naukowych nauczycieli akademickich. Procedury związane z zatrudnianiem pracowników są prawidłowe i wynikają z realizowanej polityki kadrowej w Politechnice Rzeszowskiej. Systemu wspierania rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej, w tym zapewnienie warunków do rozwoju naukowego i umiejętności dydaktycznych (urlopy naukowe, stypendia, staże, wyjazdy konferencyjne) należy ocenić pozytywnie.

Kryterium 5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Wydział Zarządzania w ramach obiektów Politechniki Rzeszowskiej posiada do dyspozycji pomieszczenia dydaktyczne i naukowo-badawcze o łącznej powierzchni około 10 000 m². Zlokalizowane są w budynkach dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych,

skupionych wokół miasteczka akademickiego i obejmują dwa nowoczesne obiekty oznaczone symbolami S i P wyposażone w dodatkową infrastrukturę na bardzo wysokim poziomie estetycznym i praktycznym (np. bezprzewodowy dostęp do Internetu) oraz budynki L, H, J. Ponadto zajęcia prowadzone są również w nowopowstałym Regionalnym Centrum Dydaktyczno-Konferencyjnym i Biblioteczno-Administracyjnym – budynek V.

Salę wykładowe zlokalizowane są w: Zespole Sal Wykładowych (budynek S), Kompleksie Sal Dydaktycznych (budynek P) oraz w budynkach oznaczonych symbolem L szczegółowo zostały opisane w Raporcie Samooceny:

Zespół Oceniający dokonał wizytacji infrastruktury Uczelni. Sale, w których odbywają się zajęcia są w opinii studentów właściwie wyposażone i umożliwiają odpowiednią realizację programu kształcenia. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA, studenci ocenianego kierunku podkreślili, że są zadowoleni z infrastruktury dydaktycznej Uczelni, zwłaszcza z usytuowania większości obiektów w obrębie kampusu Uczelni. W toku kształcenia studenci mają zapewniony dostęp do aparatury i sprzętu, który w pełni umożliwia osiągnięcie efektów kształcenia. W opinii studentów, czytelnia i biblioteka główna są bardzo dobrze wyposażone i umożliwiają wypożyczenie lub wykorzystanie wszystkich książek zalecanych przez prowadzących zajęcia. Jednak studenci studiów niestacjonarnych zwrócili uwagę na czas otwarcia biblioteki, która w weekendy czynna jest tylko w soboty w godzinach 9:00-14:00. W opinii studentów nie są to wystarczające godziny do swobodnego korzystania z zasobów bibliotecznych. Zaleca się przedłużenie godzin otwarcia biblioteki w soboty oraz niedziele w celu dopasowania ich do potrzeb licznej grupy studentów niestacjonarnych.

Uczelnia stwarza studentom możliwość swobodnego wyboru miejsca odbywania praktyki, w celu rozwijania swoich zainteresowań oraz przygotowania się do późniejszej pracy zawodowej. Jak wynika z przedstawionego sprawozdania z realizacji praktyk w roku 2012/2013 największą popularnością, wśród studentów kierunku *zarządzanie*, cieszyły się banki oraz jednostki samorządu terytorialnego. Studenci odbywający praktyki u indywidualnych przedsiębiorców realizowali je przede wszystkim działach finansowo-księgowych oraz działach marketingu i public relations oraz prywatnych biurach rachunkowych.

Celem praktyk studenckich jest poznanie specyfiki pracy na różnych stanowiskach integracja wiedzy teoretycznej z praktyką. Podczas praktyk studenci zdobywają wiedzę dotyczącą organizacji i funkcjonowania poszczególnych działów lub komórek przedsiębiorstw, urzędów, banków lub instytucji, w których odbywała się praktyka oraz zapoznawaną się z podstawami prawnymi ich funkcjonowania. Ponadto uczestniczą w wykonywaniu codziennych obowiązków w sekretariatach, działach kadr, działach marketingu, w przypadku urzędów gmin – w działach podatkowych, a w przypadku banków – w działach kredytowych. Jak wynika z przedstawionego Sprawozdania w działach księgowości studenci uczą się fakturowania, sporządzania analiz ekonomiczno-finansowych, podziału kosztów według różnych kryteriów oraz sprawozdawczości finansowej. W bankach poznają zasady otwierania kont, wypełniania wniosków kredytowych, procedur udzielania kredytów oraz ich windykacji. W działach kadr biorą udział w rekrutacji pracowników, poznawali systemy płac, strukturę zatrudnienia, zasady awansowania oraz rodzaje prowadzonych szkoleń. Działy marketingu dają możliwość uczestnictwa studentom w prowadzonych przez jednostki negocjacjach z klientami, poznania stosowanych narzędzi promocji oraz technik kontaktu z otoczeniem. W przypadku urzędów jednostek samorządowych praktykanci zaznaczali, że zostali zaznajomieni z procedurami przygotowania przetargów oraz wniosków o dotacje ze środków unijnych.

W opinii studentów miejsca odbywania praktyk umożliwią zdobycie praktycznych umiejętności związanych z programem studiów. Studenci oceniają pozytywnie swobodę

wyboru instytucji oraz wsparcie ze strony Uczelni w czasie przygotowania do podjęcia praktyki.

Do potrzeb osób niepełnosprawnych dostosowano budynki dydaktyczne i obiekty socjalne na osiedlu akademickim. Wykonano podjazdy, w części budynków zainstalowano windy oraz automatyczne drzwi. W domach studenckich są zarezerwowane miejsca dla osób niepełnosprawnych. Jednak należy zwrócić uwagę, iż nie wszystkie budynki Politechniki Rzeszowskiej są w pełni dostosowane do potrzeb studentów z niepełnosprawnościami ruchowymi.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego ocena: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

Uczelnia zapewnia bazę materialną, niezbędną do osiągnięcia końcowych efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także uwzględniająca potrzeby osób niepełnosprawnych. Biblioteka Uczelni całkowicie pokrywa zapotrzebowania literaturowe studentów, a jej infrastruktura – czytelnie, wolny dostęp do książek sprzyjają pracy naukowej. Zaleca się przedłużenie godzin otwarcia biblioteki w soboty oraz niedziele w celu dopasowania ich do potrzeb licznej grupy studentów niestacjonarnych.

Kryterium 6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

Wydział Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej poddał się ministerialnej ocenie parametrycznej, w której otrzymał **kategorię B** (lista z dnia 30.09.2013 r.).

Wydział Zarządzania jest wydawcą dwóch czasopism naukowych: *Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej, Ekonomia i Nauki Humanistyczne* (ISSN 1234-3684) oraz *Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej. Zarządzanie i Marketing* (ISSN 1234-3706), które w ocenie parametrycznej z 2013 roku otrzymały **8 punktów** (w 2011-2012 po 7 punktów).

Pracownicy wszystkich jednostek organizacyjnych (katedr i zakładów) Wydziału Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej realizują badania naukowe związane z ocenianym kierunkiem studiów. W okresie objętym oceną (w latach 2008-2013) aktywność naukowa osób prowadzących zajęcia na kierunku *zarządzanie* koncentrowała się w głównej mierze na działalności statutowej, badaniach własnych, aktywności podejmowanej w ramach umów dotyczących młodych naukowców, jak również współpracy naukowej z przedstawicielami innych ośrodków akademickich, organizacji około biznesowych oraz środowisk gospodarczych. Efektem podejmowanych działań są liczne publikacje, udział w wielu konferencjach naukowych, jak również zdobyte tytuły i stopnie naukowe.

Pełny wykaz projektów badawczych, opublikowanych monografii i artykułów został przygotowany do wglądu dla Zespołu Oceniającego PKA podczas wizytacji i zamieszczony w Raporcie Samooceny.

Studenci kierunku Zarządzanie mogą uczestniczyć w pracach dziesięciu Studenckich Kół Naukowych funkcjonujących na Wydziale Zarządzania:

- 1) Koło Naukowe Innowacyjnej Przedsiębiorczości, EKOzarządzania i Jakości Życia-EKOBIZNES
- 2) Koło Naukowe Komunikacji Marketingowej
- 3) Koło Naukowe Rozwoju Osobistego „GrowRes”
- 4) Koło Naukowe Rachunkowości „ASSETS”
- 5) Koło Naukowe Ubezpieczeń
- 6) Koło Naukowo-Badawcze Turystyki „Tuptuś”
- 7) Koło Naukowe Logistyków
- 8) Koło Naukowe Controllingu i Rachunkowości Zarządczej
- 9) Koło Naukowe „Eurointegracja”
- 10) Studenckie Koło Naukowe Młodych Ekonomistów

Członkowie Kół Naukowych mają zapewnioną opiekę merytoryczną ze strony pracownika naukowego będącego opiekunem Koła. Działalność w studenckim ruchu naukowym daje studentom możliwość pogłębiania wiedzy w zakresie wykraczającym poza program studiów. Aktywność w Kołach naukowych jest realizowana poprzez opracowywanie tematów badawczych według indywidualnych zainteresowań studentów, organizowanie seminariów i konferencji oraz prelekcji branżowych, przygotowywanie publikacji naukowych. Większość działań studentów działających w Kołach Naukowych ma charakter lokalny, ale niektóre aktywności mają charakter ogólnopolski, a także międzynarodowy. Uczelnia udziela wsparcia finansowego na inicjatywy podejmowane przez Koła Naukowe na zasadzie doraźnego dofinansowania organizowanych przedsięwzięć. Studenci podkreślali, duże wsparcie merytoryczne ze strony pracowników naukowych. W opinii studentów istotnym atutem działalności w kołach jest możliwość publikowania referatów oraz udział w konferencjach naukowych.

Członkowie Kół Naukowych mają zapewniony dostęp do infrastruktury dydaktycznej, a także nowoczesnych laboratoriów i pracowni naukowych. Uczelnia zapewnia pełen dostęp do nowoczesnego sprzętu i aparatury, co umożliwia studentom zdobywanie dodatkowych umiejętności nie wynikających bezpośrednio z programu studiów.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego *ocena: w pełni*

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

Wydział stwarza pracownikom i studentom możliwość uczestnictwa w badaniach naukowych. Wizytowana jednostka prowadząc studiów I i II stopnia ma obowiązek prowadzenia badań naukowych, a poprzez osiągnięte efekty badań naukowych przyczyniła się do osiągnięcia przez Wydział w ocenie parametrycznej kategorii B. Wsparcie Uczelni w działalność Kół Naukowych należy ocenić pozytywnie. Studenci mają zapewnioną opiekę merytoryczną oraz dostęp do bazy dydaktycznej oraz infrastruktury naukowej.

Kryterium 7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

7.1)

W Politechnice Rzeszowskiej rekrutacja kandydatów na studia prowadzona jest w oparciu o warunki i tryb przyjęć określone w Uchwałach Senatu. Kandydaci na obecny pierwszy rok studiów byli przyjmowani w oparciu o Uchwałę Nr 21/2012 Senatu Politechniki Rzeszowskiej im. Ignacego Łukaszczyka z dnia 26 kwietnia 2012 r. w sprawie ustalenia

warunków i trybu rekrutacji dla poszczególnych kierunków studiów pierwszego i drugiego stopnia w roku akademickim 2013/2014. Postępowanie rekrutacyjne prowadzą i decyzje o przyjęciu na studia podejmuje Wydziałowe Komisje Rekrutacyjne. Organem odwoławczym od ich decyzji jest Uczelniana Komisja Rekrutacyjna. Podstawą odwołania może być jedynie wskazanie naruszenia warunków i trybu rekrutacji na studia obowiązujących w uczelni.

Przyjęcia kandydatów na studia odbywają się w ramach *zarządzania* ustalono dla studiów pierwszego stopnia limit 240 miejsc na studiach stacjonarnych oraz 180 miejsc na studiach niestacjonarnych. Natomiast dla studiów drugiego stopnia przyjęto odpowiednio limity 300 i 350 miejsc. W wyniku rekrutacji limit miejsc na studiach stacjonarnych pierwszego stopnia został wypełniony, a na studiach niestacjonarnych przyjętych zostało jedynie 55 kandydatów. Natomiast na drugi stopień studiów przyjętych zostało 230 kandydatów na studia stacjonarne i 263 na niestacjonarne, a więc w obydwu przypadkach poniżej limitu. Wydziałowa Komisja Rekrutacyjna ustala minimalną liczbę punktów dla danego kierunku uprawniającą do przyjęcia na studia. W przypadku niedostatecznej liczby kandydatów decyzję o uruchomieniu studiów podejmuje Uczelniana Komisja Rekrutacyjna.

Od kandydatów na studia pierwszego stopnia wymagane jest posiadanie świadectwa dojrzałości. Osoby niebędące obywatelami polskimi przyjmowane są na studia na zasadach określonych w Ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym. Wymagane jest od nich posiadanie świadectwa ukończenia szkoły średniej równorzędnego polskiemu świadectwu dojrzałości. Przyjęcie na studia następuje na podstawie wyników konkursowego postępowania kwalifikacyjnego. Liczba punktów ustalana jest według zasad określonych w załączniku do uchwały rekrutacyjnej i decyduje o kolejności na liście rankingowej kandydatów na studia. W pierwszej kolejności kwalifikowani są laureaci i finaliści olimpiad szczebla centralnego a następnie kandydaci z listy rankingowej sporządzanej na podstawie ocen uzyskanych z przedmiotów na egzaminie dojrzałości (maturze) z przedmiotów: język polski, język obcy nowożytny, matematyka oraz historia lub geografia, do wysokości limitu miejsc.

Na studia drugiego stopnia mogą ubiegać się osoby posiadające tytuł zawodowy magistra, licencjata, inżyniera lub równorzędny. Wymagane jest ukończenie kierunku zgodnego z wybranym (*zarządzania*) bądź pokrewnego (*administracja, bezpieczeństwo narodowe, bezpieczeństwo wewnętrzne, dziennikarstwo i komunikacja społeczna, ekonomia, europeistyka, finanse i rachunkowość, logistyka, międzynarodowe stosunki gospodarcze, socjologia, stosunki międzynarodowe, towaroznawstwo, turystyka i rekreacja*). Podstawę przyjęcia na studia stanowią wyniki konkursowego postępowania kwalifikacyjnego, w którym bierze się pod uwagę ocenę na dyplomie ukończenia studiów przeliczoną na punkty przez odpowiednią wagę ustaloną stosownie do skali ocen obowiązującej w ukończonej uczelni. O przyjęcie na studia drugiego stopnia mogą ubiegać się także cudzoziemcy oraz osoby będące obywatelami polskimi, które ukończyły studia wyższe za granicą. W odniesieniu do tej grupy kandydatów Wydziałowa Komisja Rekrutacyjna indywidualnie określa w każdym przypadku zasady ustalania ostatecznej liczby punktów branej pod uwagę w postępowaniu kwalifikacyjnym.

Warunki i tryb rekrutacji na studia stosowane w odniesieniu do kandydatów na oceniany kierunek studiów są zgodne z przepisami Ustawy z dnia 27.07.2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.). Stosowane zasady rekrutacji umożliwiają dobór kandydatów posiadających wiedzę i umiejętności niezbędne do uzyskania w procesie kształcenia zakładanych efektów kształcenia. Warunki i tryb rekrutacji nie zawierają regulacji dyskryminujących określoną grupę kandydatów. Zasady ustalania wielkości rekrutacji uwzględniają związek liczby rekrutowanych studentów z potencjałem dydaktycznym jednostki i jakością kształcenia.

Zasady rekrutacji na kierunek *zarządzanie* ustala corocznie podejmowana Uchwała Senatu Politechniki Rzeszowskiej. W roku akademickim 2013/2014 podstawę rekrutacji stanowiła Uchwała Nr 21/2012 Senatu Politechniki Rzeszowskiej z dnia 26 kwietnia 2012 r. określająca warunki i tryb rekrutacji dla poszczególnych kierunków studiów pierwszego i drugiego stopnia. Uczelnia posiada również regulacje prawne określające zasady rekrutacji laureatów i finalistów. Zasady kwalifikacji laureatów olimpiad przedmiotowych stopnia centralnego ustalane są raz na trzy lata i określa je Uchwała Nr 22/2012 Senatu Politechniki Rzeszowskiej z dnia 26 kwietnia 2012 r. Zasady przyjmowania finalistów innych konkursów, w tym finalistów Ogólnopolskiego Konkursu z Zakresu Rachunkowości, organizowanego przez Wydział Zarządzania Politechniki określa Uchwała Nr 38/2012 Senatu Politechniki Rzeszowskiej z dnia 21 czerwca 2012 r. Osoby niebędące obywatelami polskimi mogą podejmować i odbywać studia pierwszego i drugiego stopnia na zasadach określonych w ustawie – Prawo o szkolnictwie wyższym.

Przyjęcie na dany kierunek studiów odbywa się w ramach planowanej liczby miejsc. Wyniki egzaminu maturalnego uzyskane z poszczególnych przedmiotów są przeliczane na punkty przez wagi ustalone odpowiednio dla poziomu podstawowego i poziomu rozszerzonego. Suma punktów uzyskanych w postępowaniu kwalifikacyjnym decyduje o kolejności na liście rankingowej.

W postępowaniu kwalifikacyjnym uwzględniano oceny maksymalnie z czterech przedmiotów. Dla kierunku *zarządzanie* były to: język polski, język obcy nowożytny, matematyka oraz albo geografia, albo historia. W przypadku kandydatów, którzy uzyskali świadectwo dojrzałości w systemie „nowej matury” w postępowaniu kwalifikacyjnym brano pod uwagę wyniki egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym albo na poziomie rozszerzonym, w części pisemnej.

Oferta kształcenia na studiach II stopnia na kierunku *zarządzanie* kierowana jest do osób posiadających tytuł zawodowy magistra, licencjata, inżyniera lub równorzędny, a którzy ukończyli kierunek zgodny z wybranym kierunkiem lub kierunek pokrewny (administracja, bezpieczeństwo narodowe, bezpieczeństwo wewnętrzne, dziennikarstwo i komunikacja społeczna, ekonomia, europeistyka, finanse i rachunkowość, logistyka, międzynarodowe stosunki gospodarcze, socjologia, stosunki międzynarodowe, towaroznawstwo, turystyka i rekreacja), chcących pogłębić wiedzę i umiejętności zdobyte na studiach ekonomicznych I stopnia lub poszerzyć wykształcenie o wiedzę teoretyczną i praktyczną z zakresu nauk o zarządzaniu.

Podstawę przyjęcia na studia II stopnia w roku akademickim 2013/2014 stanowiły wyniki konkursowego postępowania kwalifikacyjnego, w którym brano pod uwagę ocenę na dyplomie ukończenia studiów. Ocena na dyplomie ukończenia studiów była przeliczana na punkty przez odpowiednią wagę ustaloną stosownie do skali ocen obowiązującej w ukończonej uczelni. Suma punktów uzyskanych w postępowaniu kwalifikacyjnym decydowała o kolejności na liście kandydatów.

Zasady i procedury rekrutacji studentów są przejrzyste, nie zawierają regulacji dyskryminujących.

7.2)

Program kształcenia na kierunku *zarządzanie* przewiduje w miarę równomiernie rozłożenie egzaminów w trakcie całych studiów. Studenci zarówno studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych zdają w ramach studiów z wybraną specjalnością taką samą liczbę egzaminów. Na studiach pierwszego stopnia liczba egzaminów wynosi w zależności od specjalności od 16 do 18. Rozkład egzaminów pomiędzy semestry jest następujący: 3, 4, 3, 2 (3), 3 (4), 1. Egzaminami objętych jest 11 przedmiotów podstawowych i kierunkowych, język

obcy oraz kilka przedmiotów specjalizacyjnych i specjalnościowych. Natomiast na studiach drugiego stopnia studenci niezależnie od specjalności zdają 11 egzaminów. Ich rozkład pomiędzy semestry jest następujący: 3, 3, 3, 2. Egzaminami objęte są przedmioty podstawowe, kierunkowe i specjalnościowe. Taka liczba, rozkład czasowy i przyporządkowanie do grup przedmiotów są prawidłowe i zorientowane na stymulowanie do systematycznego uczenia się.

Struktura ocen z ostatniej sesji egzaminacyjnej na studiach stacjonarnych pierwszego stopnia przedstawiała się następująco: niedostateczny 0,77 %, dostateczny 13,34 %, dostateczny plus 15,63 %, dobry 31,79 %, dobry plus 24,33 %, bardzo dobry 14,13 %. Taki rozkład ocen odbiega od normalnego i wskazuje na występowanie zjawiska ich zawyżania. W zasadzie nie ma ocen niedostatecznych, a oceny dobry, dobry plus i bardzo dobry stanowią 70 proc. Zbliżony był rozkład ocen na studiach niestacjonarnych, gdyż procentowy ich udział w podanej poprzednio kolejności był następujący: 2,22; 22,57; 11,89; 23,38; 13,31; 26,62. Zwraca także uwagę znikoma liczba ocen niedostatecznych. Także na egzaminie dyplomowym oceny są zawyżane. Na studiach stacjonarnych pierwszego stopnia oceny dostateczny otrzymało 0,52 %, dostateczny plus 0,55 %, dobry 22,04 % zdających, oceny dobry plus 32,68 %, a aż 44,21 % oceny bardzo dobry. Natomiast na studiach niestacjonarnych w ogóle nie było ocen dostateczny i dostateczny plus, oceny dobry stanowiły 19,49 %, oceny dobry plus 30,0 % a oceny bardzo dobry 50,51 %. Na studiach stacjonarnych drugiego stopnia rozkład ocen z ostatniej sesji był następujący: niedostateczny 0,62 %, dostateczny 11,03 %, dostateczny plus 11,45 %, dobry 26,71 %, dobry plus 17,18 %, bardzo dobry 33,01 %. Natomiast na studiach niestacjonarnych odpowiednio następujący: 0,44 %, 19,93 %, 12,46 %, 24,19 %, 15,7 %, 27,27 %. Także oceny z egzaminu dyplomowego były jednoznacznie skoncentrowane w grupie ocen dobrych i bardzo dobrych, gdyż kształtowały się na studiach stacjonarnych następująco: dostateczny 0,41 %, dostateczny plus 0,05 %, dobry 13,38 %, dobry plus 28,51 %, bardzo dobry 57,64 %. Natomiast na studiach niestacjonarnych odpowiednio: 0,39 %, 0,39 %, 14,16 %, 31,04 %, 54,03 %.

Zasady oceniania osiągnięć studentów na kierunku *zarządzanie* określa każdy z prowadzących daną formę zajęciową. System oceniania jest przedstawiany na pierwszych zajęciach każdego z przedmiotów. Studenci mogą również zapoznać się z wymaganiami egzaminacyjnymi, skalą ocen i punktacją oraz podstawową literaturą w sylabusach przedmiotów, które dostępne są na platformie Wirtualna Uczelnia. W opinii studentów i system oceny osiągnięć jest przejrzysty i sprawiedliwy. Studenci mają prawo wglądu do prac, w przypadku wątpliwości, co do zasadności oceny prowadzący ma obowiązek uzasadnienia wystawionej oceny. W przypadku uzyskania oceny niedostatecznej studenci mają możliwość przystąpienia, do co najmniej jednego zaliczenia poprawkowego w czasie poprawkowej sesji egzaminacyjnej, ponadto studenci mają zapewnioną również możliwość przystąpienia do egzaminu komisyjnego. Zdaniem studentów prowadzący zajęcia dostosowują formę weryfikacji wiedzy do treści obejmujących dany przedmiot.

7.3)

Funkcjonujący na Politechnice Rzeszowskiej system akumulacji punktów ECTS odpowiada nakładom pracy studenta koniecznym do zaliczenia danego przedmiotu i jest równoznaczna z osiągnięciem efektów kształcenia określonych dla danego przedmiotu. Podczas prac związanych z wdrażaniem Krajowych Ram Kwalifikacji na Wydziale Zarządzania liczba punktów ECTS została wprost uzależniona od całkowitego czasu, jaki poświęca student na zrealizowanie programu nauczania z danego przedmiotu. System punktów ECTS umożliwia sprawną rejestrację studentów na kolejne semestry studiów oraz w efekcie na rozliczenie całego toku studiów. Akumulacja i transfer punktów ECTS zapewniają

studentom możliwość zmiany lub kontynuację toku studiów na innym kierunku, a nawet na innej uczelni. Ponadto studenci mogą odbywać studia na uczelniach zagranicznych. Wprowadzony system akumulacji punktów ECTS jest dla studentów zrozumiały i przejrzysty.

W latach 2008-2013 pięćdziesiąt dziewięć studentów kierunku *zarządzanie* korzystało z programu wymian międzynarodowych *LLP Erasmus Programme – studia*, natomiast z programu *LLP Erasmus Programme – praktyki* szesnastu studentów wizytowanego kierunku. Jednostką uczelnianą zajmującą się koordynacją wymian studenckich jest Dział Międzynarodowej Współpracy Dydaktycznej i Naukowej. Zdaniem studentów Uczelnia zapewnia pełen dostęp do informacji o stypendiach, stażach, kursach, konferencjach i studiach zagranicznych. Studenci uczestniczący w programie wymian Erasmus podkreślali dużą pomoc ze strony Uczelni w organizacji wyjazdu, załatwianiu spraw organizacyjnych. Studenci mają świadomość, iż warunkiem uczestniczenia w programie Erasmus jest uznanie studiów odbytych za granicą przez macierzysta uczelnię, natomiast okres studiów zastępuje porównywalny okres na uczelni macierzystej na podstawie sporządzonego wcześniej porozumienia o programie zajęć dotyczącego treści programu studiów, jaki student zamierza odbyć za granicą. Dostęp do informacji o wymianach międzynarodowych należy ocenić pozytywnie.

W ramach współpracy pomiędzy uczelniami partnerskimi przedstawiciele studentów kierunku *zarządzanie* wraz z opiekunami biorą udział w międzynarodowych wyjazdach studyjnych oraz międzynarodowych seminariach, gdzie studenci prezentują swoje anglojęzyczne referaty.

Od marca 2010 na Wydziale Zarządzania rozpoczęła się realizacja programu *International Classroom – Erasmus Challenge (ICEC)* będącego autorskim przedsięwzięciem odbywającym się w formie cyklicznych spotkań w dwóch niezależnych panelach, zatytułowanych „Wykłady Otwarte” i „Dni Otwarte”. W cyklu comiesięcznych wykładów otwartych dla studentów Politechniki Rzeszowej oraz studentów innych Uczelni program zachęca studentów do poszerzania wiedzy kierunkowej, umiejętności językowych jak również do dzielenia się własnymi doświadczeniami związanymi z pobytem w Polsce oraz za granicą. Ponadto program przyczynia się do popularyzowania studenckiej i pracowniczej wymiany międzynarodowej.

Studenci na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA przedstawili pozytywne opinie dotyczące wymian międzynarodowych, udziału w seminariach międzynarodowych oraz inicjatyw podejmowanych przez Uczelnię w upowszechnianiu wśród studentów informacji z tym związanych.

7.4)

Wszyscy pracownicy Wydziału Zarządzania mają obowiązek prowadzenia i aktualizowania swoich stron domowych, na których umieszczane są informacje dotyczące spraw bieżących związanych z dydaktyką. Na stronach domowych pracowników studenci mogą znaleźć materiały, które potrzebne są w trakcie procesu kształcenia, zakres materiału, jaki obowiązuje na zaliczeniach, egzaminach, rozkłady zajęć pracowników, godziny w jakich przebywają na uczelni i są dostępne dla studentów. Za pomocą stron domowych mogą być przekazywane także w szybki sposób wyniki zaliczeń, egzaminów oraz wszelkie inne informacje, które prowadzący ma do przekazania danej grupie studentów.

W trakcie studiów studenci kierunku *zarządzanie* mogą uczęszczać na konsultacje do wszystkich pracowników Wydziału Zarządzania. Nauczyciele dostępni są w ramach konsultacji dwa razy w tygodniu, łącznie w wymiarze czterech godzin dydaktycznych. Ponadto pracownicy naukowcy umożliwią studentom również kontakt drogą elektroniczną.

Studenci wyrażali pozytywne opinie dotyczące dostępności pracowników naukowych w czasie konsultacji oraz możliwości kontaktu drogą mailową.

Studenci ocenili przydatność zalecanych oraz dostępnych materiałów dydaktycznych jako zadowalającą. Stwierdzili, że jest to wystarczające, aby uzyskać wymagany poziom oraz osiągnąć założone efekty kształcenia.

Narzędziem motywującym studentów do osiągnięcia lepszych efektów kształcenia jest przyznawanie, zgodnie z obowiązującym Regulamin przyznawania pomocy materialnej dla studentów Politechniki Rzeszowskiej, stypendium Rektora dla osób znajdujących się w gronie 10% najlepszych studentów danego kierunku. Stypendium Rektora może otrzymać student, który uzyskał za rok studiów średnią ocen nie niższą niż 4.0 lub posiada osiągnięcia naukowe (praca w kole naukowym, udział w projektach badawczych, autorstwo lub współautorstwo patentu, publikacje, wystąpienia na konferencjach, udział w konkursach i festiwalach), artystyczne (wybitne dzieła artystyczne plastyczne, muzyczne, teatralne, fotograficzne, inne sukcesy artystyczne) lub wysokie wyniki sportowe we współzawodnictwie międzynarodowym lub krajowym (udział w igrzyskach olimpijskich lub paraolimpijskich, w mistrzostwach świata Europy, uniwersjadach, akademickich mistrzostwach świata Europy i inne). Załącznik numer 7 do Regulaminu precyzuje kryteria oceny merytorycznej wniosków, określając katalog uznawanych osiągnięć oraz sposób ich oceny i punktacji. O przyznaniu stypendium może ubiegać się zarówno student stacjonarnych, jak również niestacjonarnych nie wcześniej niż po zaliczeniu pierwszego roku studiów.

Zdaniem studentów stawka stypendium Rektora jest wysoka, co znacząco motywuje studentów do angażowania się w działalność Kół Naukowych lub rozwianie osiągnięć artystycznych lub sportowych. W opinii studentów kryteria i tryb przyznawania stypendium jest zrozumiałe.

Pomoc finansowa dla studentów Wydziału Zarządzania udzielana jest w oparciu o Regulamin przyznawania pomocy materialnej dla studentów Politechniki Rzeszowskiej wprowadzony Zarządzeniem Rektora Politechniki Rzeszowskiej Nr 42/2012 z dnia 24 września 2012 r., który przewiduje wszystkie formy pomocy materialnej określone w art. 173 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

Zgodnie z informacją przekazaną przez przedstawicieli Samorządu Studenckiego, Regulamin został opracowany po konsultacjach i w uzgodnieniu z Samorządem Studenckim, co spełnia dyspozycję art. 186 ust. 1 Ustawy. Na wniosek Samorządu Studenckiego kompetencje w zakresie przyznawania pomocy materialnej zostały przekazane Wydziałowym Komisjom Socjalnym oraz Odwoławczej Komisji Socjalnej.

Uczelnia wspiera inicjatywy organizacji studenckich działających na Uczelni, a także Samorządu Studenckiego. Uczestniczący w spotkaniu studenci wyrazili pozytywne opinie dotyczące działalności studenckiego ruchu naukowego.

Samorząd Studencki organizuje szereg wydarzeń kulturalnych o różnorodnym charakterze i tematyce. Ponadto członkowie Samorządu Studenckiego współpracują także z samorządami studenckimi pozostałych uczelni w mieście. Samorząd deleguje również studentów do organów kolegialnych na Wydziale Zarządzania oraz gremiów ogólnouczelnianych.

W Uczelni sprawnie funkcjonuje Dział Informacji, Karier i Promocji obejmujący swoim zasięgiem także studentów Wydziału Zarządzania, w tym kierunku *zarządzanie*. Główne zadania tej jednostki koncentrują się na pomocy studentom i absolwentom Politechniki Rzeszowskiej w łatwiejszym znalezieniu się na rynku pracy, co odbywa się poprzez pomoc studentom w nawiązywaniu i utrzymywaniu kontaktów z firmami,

wyszukiwaniu ofert pracy i praktyk, organizowaniu Targów Pracy i Praktyk lub organizowaniu prezentacji firm na uczelni.

Na Wydziale Zarządzania pomocy w wyszukiwaniu ofert praktyk i staży udziela Wydziałowy Kierownik Praktyk Studenckich dla kierunku *zarządzanie*. Jego zadaniem jest pośredniczenie pomiędzy studentami a pracodawcami oraz pomoc studentom w przygotowaniu aplikacji na praktyki i staże.

W czasie spotkania studenci wizytowanego kierunku przedstawiali pozytywne opinie dotyczące studiowania na Politechnice Rzeszowskiej. Studenci są zadowoleni z jakości kształcenia oraz proponowanego przez Uczelnię programu kształcenia. Studenci podkreślali, że mają zapewniony kontakt z prowadzącymi zajęcia podczas ich konsultacji, a także elektronicznie poprzez pocztę mailową. Studenci pozytywnie oceniali bazę dydaktyczną Uczelni, jednak studenci studiów niestacjonarnych podkreślili, że godziny otwarcia Biblioteki Głównej w czasie weekendów są zbyt krótkie i nie odpowiadają w pełni ich potrzebom. Studenci mają zapewnioną możliwość poszerzania wiedzy i zdobywania dodatkowych umiejętności przez zaangażowanie w działalność kół naukowych oraz Samorządu Studenckiego. Studenci wyrazili swoje niezadowolenie z wprowadzonych od roku akademickiego 2013/2014 zmian w organizacji roku poprzez przesunięcie sesji poprawkowej semestru letniego z września na lipiec.

Z rozmowy ze studentami wynika, że są zadowoleni zarówno z opieki dydaktycznej, jak i materialnej. Samorząd Studencki pozostając w stałym kontakcie z władzami Uczelni stara się zminimalizować ilość skarg studentów, a także wprowadzać w życie wszelkie zasadne wnioski studentów.

Każdy rocznik ma przypisanego opiekuna roku, który czuwa nad poprawnością przebiegu procesu kształcenia i pomaga w rozwiązywaniu spraw zarówno dydaktycznych jak i organizacyjnych. Jest osobą do kontaktu w trakcie studiów w przypadkach problemowych i reprezentuje daną grupę studentów.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

7.1) Warunki i tryb rekrutacji są zgodne z przepisami ustawowymi a zasady rekrutacji umożliwiają dobór kandydatów posiadających wiedzę i umiejętności niezbędne do uzyskania w procesie kształcenia zakładanych efektów kształcenia. Zasady i procedury rekrutacji są przejrzyste, zapewniają właściwy dobór kandydatów na dany kierunek studiów.

7.2) Funkcjonujący w odniesieniu do ocenianego kierunku studiów system oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się. Zapewnia on niezbędną przejrzystość i obiektywizm formułowania ocen, a wymagania w nim określone są odpowiednio wystandaryzowane. Występuje jednak zjawisko zawyżania ocen, zwłaszcza na egzaminie dyplomowym. W opinii studentów egzaminy dostosowane są do specyfiki studiów oraz pozwalają na rzetelną weryfikację założonych efektów kształcenia.

7.3) Dzięki współpracy międzynarodowej studenci mają możliwość studiowania okresowo na zagranicznych uczelniach, ale także w czasie studiów na Politechnice Rzeszowskiej mają możliwość uczęszczania na wykłady prowadzone przez zagranicznych wykładowców.

7.4) Uczelnia oferuje szeroki i odpowiedni zakres wsparcia naukowego, dydaktycznego i socjalnego, a poprzez swoje stara się zapewnić odpowiednie warunki studiowania.

Kryterium 8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

8.1).

W Politechnice Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza system zapewnienia jakości kształcenia został ustalony i zatwierdzony Uchwałą nr 17/2007 Senatu z dnia 24 maja 2007 r. w sprawie wprowadzenia Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia w Politechnice Rzeszowskiej, zmieniony przez Senat w dniu 21 marca 2013 r. Uchwałą Nr 13/2013 w sprawie wprowadzenia Uczelnianego Systemu Zapewnienia Jakości kształcenia w Politechnice Rzeszowskiej. Uchwała ta określiła cele i zakres działania uczelnianego systemu zapewnienia jakości kształcenia, a także jego organizację i metody weryfikacji jego funkcjonowania. Nadzór nad funkcjonowaniem systemu sprawuje Rektor za pośrednictwem Prorektor ds. kształcenia. Elementem struktury tego systemu są pełnomocnik rektora ds. zapewnienia jakości kształcenia oraz Uczelniana Komisja ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia. Na wydziałach Politechniki – elementami tego systemu są: pełnomocnik dziekana ds. zapewnienia jakości kształcenia oraz Wydziałowa Komisja ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia.

Wykonując postanowienia tej Uchwały – Rektor określił zasady organizacji, wdrażania i rozwoju tego systemu w Zarządzeniu nr 13/2008 Rektora z dnia 30 kwietnia 2008 r., uaktualnionym w dniu 17 lipca 2013 r. - Zarządzenie Rektora Nr 35/2013 w sprawie trybu i zasad przeprowadzania ankietyzacji oraz hospitacji procesu dydaktycznego.

Na mocy Zarządzania Rektora Nr 17/2013 z dnia 23 kwietnia 2013 r. powołano pełnomocnika Rektora ds. zapewnienia jakości kształcenia oraz 13 osobową Uczelnianą Komisję ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia w Politechnice Rzeszowskiej. Na mocy Zarządzania Rektora Nr 23/2013 z dnia 23 maja 2013 r. powołano Biuro ds. Jakości kształcenia. Rektor w dniu 22 listopada 2013 r. wydał zarządzenie Nr 46/2013 w sprawie trybu i zasad przeprowadzania ankietyzacji i hospitacji zajęć dydaktycznych.

Oceniając stronę formalną funkcjonowania systemu zapewnienia jakości kształcenia należy stwierdzić, że został on ukonstytuowany w sposób prawidłowy. Organy kolegialne Politechniki i Wydziału podjęły stosowne uchwały, które wyznaczają podstawy funkcjonowania i rozwoju tego systemu.

Dokonując analizy merytorycznej systemu należy odwołać się do Załącznik do uchwały nr 13/2013 Senatu Politechniki Rzeszowskiej, z dnia 21 marca, 2013 r., który opisuje Uczelniany System Zapewniania Jakości Kształcenia w Politechnice Rzeszowskiej. Wyznacza ona podstawowe składniki systemu zarówno na poziomie całej Uczelni jak i jej wydziałów. System pokreślono poprzez wskazanie jego:

- struktury organizacyjnej,
- szczegółowych celów,
- podstawowych procedur wykorzystywanych przy ocenie jakości kształcenia,
- instrumentów stosowanych w toku oceny jakości kształcenia.

Ocena uczelnianego systemu zapewniania jakości kształcenia w Politechnice Rzeszowskiej wypada pozytywnie. Ustala on podstawowe aspekty systemu: aspekt funkcjonalny, czyli jego zadania, czynnościowy – procedury realizacji zadań, strukturalny –

jednostki organizacyjne zajmujące się analizą, oceną i doskonaleniem jakości kształcenia oraz aspekt instrumentalny, wymieniając podstawowe metody wykorzystywane w celu budowy kultury jakości kształcenia.

Wykonując postanowienia wymienionej Uchwały Senatu Dziekan Wydziału Zarządzania powołał na okres kadencji Wydziałowego Pełnomocnika ds. Jakości Kształcenia, określając zakres zadań pozostających w jego kompetencjach.

Uchwałą Rady Wydziału nr 16/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. powołano 12 osobową Wydziałową Komisję ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia.

Te dwie podstawowe jednostki prowadzące działania w obszarze analizy, oceny i doskonalenia jakości kształcenia funkcjonowały zgodnie regułami określonymi w cytowanym wyżej Załączniku do uchwały nr 13/2013 Senatu Politechniki Rzeszowskiej, który opisuje uczelniany system zapewniania jakości kształcenia w Politechnice Rzeszowskiej.

Na Wydziale znajduje się dokumentacja potwierdzająca funkcjonowanie Wydziałowego Pełnomocnika ds. Jakości Kształcenia oraz Wydziałową Komisję ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia. W czasie wizytacji przedstawiono protokoły z posiedzeń tych organów, także protokoły z posiedzeń Rady Wydziału, na których omawiana była problematyka jakości kształcenia, w tym m. in. wyniki przeprowadzanych hospitacji i ankietyzacji pracowników Wydziału Zarządzania prowadzonej wśród studentów i hospitacji zajęć dydaktycznych.

Zespołowi Oceniającemu PKA udostępniono również inne dokumenty związane z działaniami podejmowanymi przez Władze na rzecz doskonalenia jakości kształcenia. Były to sprawozdania ze spotkań ze starostami studiów niestacjonarnych, z pracownikami Wydziału, z kierownikami jednostek organizacyjnych. Wszystkie dotyczyły różnego rodzaju przedsięwzięć dotyczących rozwoju jakości kształcenia.

Wszystkie opisane powyżej przedsięwzięcia dobrze wpisują się w działania zmierzające do zapewnienia wysokiej jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów. Tworzą przejrzystą strukturę umożliwiającą sprawne zarządzanie procesem kształcenia. Stanowią jednocześnie właściwą podstawę dla doskonalenia efektów kształcenia i programu studiów.

Oceniając podjęte przez Wydział Zarządzania działania mające na celu budowanie wysokiej jakości kształcenia na kierunku *zarządzanie* należy stwierdzić, że podejmowane są one systematycznie, cechuje je kompleksowość, dotyczą, bowiem zadań określonych w cytowanej wcześniej Załączniku do uchwały Senatu nr 13/2013. Ich rezultatem są przedsięwzięcia zmierzające do zapewnienia wysokiej jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

Oceniając skuteczność systemu zapewnienia jakości kształcenia w zakresie analizy efektów kształcenia i mechanizmów służących monitorowaniu i doskonaleniu programu kształcenia, należy zauważyć, że przedstawione wyżej informacje i to zarówno te, które wyznaczają formalne ramy dla funkcjonowania systemu jak i dokumenty potwierdzające jego realne działanie upoważniają do jego pozytywnej oceny.

Trzeba zauważyć i podkreślić systematyczność, ciągłość i kompleksowość działań o sformalizowanym charakterze dotyczących budowania kultury jakości kształcenia na Wydziale Zarządzania. Istotnym wyzwaniem dla władz tej podstawowej jednostki organizacyjnej Politechniki będzie to tylko uczynienie z dotąd wykorzystywanych metod systemowego narzędzie analizy i oceny jakości kształcenia, ale także doprowadzenia do sytuacji, w której podejmowane będą przedsięwzięcia mające na celu doskonalenia słabych stron programu kształcenia.

Przedstawiony i omówiony wyżej powyżej Załączniku do uchwały nr 13/2013 Senatu Politechniki stanowi odpowiednią podstawą dla procesu upowszechniania informacji dotyczących wyników monitorowania jakości procesu kształcenia oraz uzyskiwanych przez studentów efektów kształcenia.

Przywołując opinie studentów w tym zakresie, można zauważyć ze zakres, skala, formy oraz treści informacji, które są przekazywane studentom ocenić można jako satysfakcjonujące. Ich ocena stopnia upowszechniania informacji dotyczących procesu kształcenia oraz uzyskiwanych przez nich efektów kształcenia jest pozytywna.

8.2).

Udział interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w procesie zapewnienia jakości kształcenia jest zadowalający.

Podkreślić należy, że istotne problemy jakości kształcenia od początku formułowania koncepcji kształcenia były konsultowane z interesariuszami wewnętrznymi (studentami i pracownikami Wydziału).

Studenci jako interesariusze wewnętrzni mają zapewniony udział w gremiach decyzyjnych, tj. Radzie Wydziału i Senacie. I tam również wyrażają swoje opinie dotyczące zapewniania i rozwoju jakości kształcenia.

Udział interesariuszy zewnętrznych sprowadzał się do różnorodnych działań, co już wcześniej odnotowaliśmy, podejmowanych przez Władze Wydziału, które zmierzały do aktywizowanie podmiotów otoczenia społeczno-gospodarczego na rzecz podnoszenia jakości kształcenia. Koncentrowały się one wokół kluczowych interesariuszy Konwentu Uczelni oraz Rady Biznesu. Wszystkie te działania podporządkowano jeszcze pełniejszemu zacieśnieniu współpracy tej podstawowej jednostki organizacyjnej Politechniki Wydziału z otoczeniem zewnętrznym. Sądzić należy, że rozpoczęty już i rozwijający się proces doskonalenie jakości kształcenia, oparty na opiniach pracodawców, w nieodległej przyszłości, przyniesie interesujące rezultaty. Należy jednak podkreślić, że będzie to w istotnym stopniu uzależnione od konsekwencji działania władz Wydziału i dalszej determinacji w wykorzystaniu opinii interesariuszy w tworzenia kultury jakości kształcenia.

Studenci aktywnie włączali się w tworzeniu nowych programów kształcenia, w ramach procesu wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji. Potwierdza to zarówno relacja władz Wydziału jak i przedstawicieli samorządu.

Wszystkie plany studiów były i są opiniowane przez Samorząd Studencki. Przedstawiciele Samorządu Studenckiego wykazywali zainteresowanie jakością kształcenia jak i wpływem na nią. Studenci mają także swoich przedstawicieli w Senacie, komisjach senackich czy organach kolegialnych uczelni dotyczących jakości kształcenia, komisjach socjalnych. Studenci mają we wszystkich tych organach równy głos, co pozwala im mieć duży wpływ na jakość kształcenia. Przedstawiciele Samorządu mogą swobodnie zabierać głos podczas obrad organów kolegialnych przedstawiać swoje opinie, proponować nowe rozwiązania.

Przedstawiciele Samorządu Studenckiego wiedzą o inicjatywach podejmowanych przez Parlament Studentów RP ponadto aktywnie uczestniczą w pracach i posiedzeniach Komisji Branżowej Parlamentu Studentów RP – Forum Uniwersytetów Polskich.

Reasumując można stwierdzić, że udział studentów w działaniach pro jakościowych ma nie tylko wymiar instytucjonalny i wynika z ich udziału w pracach organów kolegialnych Politechniki i Wydziału – Senacie, Radzie Wydziału, samorządzie Studenckim. Identyfikuje się świadomy wpływ studentów na jakość kształcenia, racjonalizację osiągniętych efektów kształcenia i ich dostosowywanie do obecnego poziomu wiedzy.

Zadaniem władz Wydziału powinno być rozwijanie tych działań, tak by jak najszersze kręgi studentów włączyć w przedsięwzięcia zmierzające do rozwoju kultury jakości kształcenia na Wydziale.

W poprzedniej ocenie jakości kształcenia - Uchwała nr 525/2008 z 4 września 2008 r., stwierdzono brak wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia (zob. Załącznik nr 3).

Tabela nr 1 Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Zakładane efekty kształcenia	Program i plan studiów	Kadra	Infrastruktura dydaktyczna/ biblioteka	Działalność naukowa	Działalność międzynarodowa	Organizacja kształcenia
Wiedza	+	+/-	+	+	+/-	+
umiejętności	+	+/-	+	+	+/-	+
kompetencje społeczne	+	+/-	+	+	+/-	+

+ - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

+/- - budzi zastrzeżenia - pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

- - nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8kryterium ogólnego ocena: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

8.1) System Zapewnienia Jakości Kształcenia w Politechnice Rzeszowskiej jest sformalizowany. Posiada jednoznacznie określony aspekt funkcjonalny (zadania), czynnościowy (procedury), strukturalny (jednostki organizacyjne) oraz instrumentalny (metody realizacji zadań).

Wszystkie opisane w ramach oceny WSZJK przedsięwzięcia dobrze wpisują się w działania zmierzające do zapewnienia wysokiej jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów. Tworzą przejrzystą strukturę umożliwiającą sprawne zarządzanie procesem kształcenia. Stanowią jednocześnie właściwą podstawę dla doskonalenia efektów kształcenia i programu studiów.

Oceniając podjęte przez Wydział Zarządzania działania mające na celu budowanie wysokiej jakości kształcenia na kierunku *zarządzanie* należy stwierdzić, że podejmowane są one systematycznie, cechuje je kompleksowość. Dotyczą zadań przypisanych tej jednostce do realizacji. Ich rezultatem są analizy i oceny efektów kształcenia zmierzające do doskonalenia programu kształcenia na tym kierunku studiów.

8.2) Udział interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w procesie zapewnienia jakości kształcenia jest zadowalający.

Oceniając stopień zainteresowania studentów jakością kształcenia i ich wpływu na jakość kształcenia można stwierdzić, że ma on nie tylko formalny charakter. Wynika z aktywnego udziału w organach kolegialnych Politechniki i Wydziału. Identyfikuje się świadomy wpływ studentów na jakość kształcenia, racjonalizację osiągniętych efektów kształcenia i ich dostosowywanie do obecnego poziomu wiedzy.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
	Wyróżniająco (6)	w pełni (5)	Znacząco (4)	Częściowo (3)	Niedostatecznie (2)
1. koncepcja rozwoju kierunku			X		
2. cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
3. program studiów		X			
4. zasoby kadrowe			X		
5. infrastruktura dydaktyczna		X			
6. prowadzenie badań naukowych		X			
7. system wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			
8. wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			

Ocena zgodności koncepcji kształcenia z misją i strategią Uczelni i Wydziału będzie mogła być ustalona wówczas, gdy Uczelnia przedstawi jednolity teksty Strategii Rozwoju Politechniki Rzeszowskiej oraz Strategii Rozwoju Wydziału Zarządzania.

1. Władze Wydziału w odpowiedzi nie odniosły się do tego kryterium oceny. Dalej brak jest jednolitego tekstu Strategii Rozwoju Politechniki Rzeszowskiej.

Wydział Zarządzania nie posiada swej strategii rozwoju. Podjęte przez władze Wydziału działania w tym zakresie stanowią, że Strategia Wydziału ma być przygotowana na dzień 14.10. 2014 roku.

Zaleca się przesłanie do 30.X.2014 roku dwóch Uchwał: pierwszej dotyczącej przyjęcia Strategii Rozwoju Politechniki Rzeszowskiej, drugiej dotyczącej przyjęcia Strategia Wydziału Zarządzania.

Ocena końcowa 1 *kryterium ogólnego: znacząco* - taka pozostaje

2. Dorobek naukowy kadry tworzącej minimum kadrowe związany jest z dyscyplinami: nauki o zarządzaniu, ekonomia i finanse, co odpowiada zakładanym efektom kształcenia. Osoby tworzące minimum kadrowe, to 6 samodzielnych pracowników nauki i 11 adiunktów, co powoduje, że minimum kadrowe dla studiów II stopnia jest spełnione.

Władze Wydziału przedstawiają nowe oświadczenie o zaliczeniu do minimum kadrowego dla dr hab. Anatolij Tkacha, z którego wynika, że będzie zaliczony do minimum kadrowego na kierunku *Finanse i rachunkowość* studia I stopnia oraz na kierunku *Zarządzanie* na studiach I i II stopnia oraz informację Dziekana o wycofaniu jego zgody na zliczenie na studia pierwszego i drugiego stopnia – logistyka - Wydział Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza”.

W takiej sytuacji ocena końcowa 4 kryterium ogólnego: zasoby kadrowe będzie mogła być zmieniona na ocenę *w pełni*

Ocena ostateczna:

Decyzja pozytywna o jakości kształcenia na pełny okres tylko w sytuacji, w której na kierunku *Logistyka* jest 6 samodzielnych pracowników nauki, którzy mogą być zaliczeni do minimum kadrowego.

Tabela nr 3 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
	Wyróżniająco (6)	w pełni (5)	Znacząco (4)	Częściowo (3)	Niedostatecznie (2)
4. zasoby kadrowe		X			